Stori Magazine 8th Issue
Jan-Feb 2011

ستوري مجله اتمه ګڼه
۲۰۱۱ ع کال

STORI ستوري

خپلواکه، کولتوري او ادبي خپرونه

پينځم کال، اتمه ګڼه، جنوري-فبروري ۲۰۱۱م/قوس-جدي ۱۳۸۹ل

د امتياز خاوند

د خاص کونړ ادبي او کلتوري ټولنه

مسوول مدير

عرفان الله کوټوال /0772931465

مرستيال

هدايت الله حيات /0774322484

کتنپلاوی

بصير بيدار ستوری، محمد داود صديقي، عصمت الله ملنګ، فضل الهادي عاصم، مير سلام مجاور، ګلرنګ کوچوان

سلار کاره ډله

څېړندوی عبدالقيوم زاهد مشوانی، څېړنيار وجيه الله شپون، شفيع الله تاند

همکار غړي

رحيم الله خان، داود شاه داود، صادق فقير، رضوان الله شپون

کلنۍ ګډونبيه

افغانستان کې: ۲۰۰ افغانۍ

پاکستان کې: ۲۵۰۰ کلداري

په نورو هېوادونو کې: ۵۰ امريکايي دالره

د يوې ګڼې بيه:

افغانستان کې ۲۵ افغانۍ

پاکستان کې ۳۰ کلداري

"ستوری" ستاسو خپرونه ده، ستاسې ليکنې، نيوکې او وړانديزونه په ورين تندي مني

فهرست

سرليک		مخ
سرليکنه	اداره	۱
د امام ابو حنيفه (رح) پېژندنه	شفيق الله	۲
پښتون کلتور کې د امن امکان او	راجولي شاه خټک	۵
څو شپې له همت سره	عبدالظاهر شکيب	۱۳
د خپل خان پېژندل	نجيب الله حنفي	۱۸
د ځارګرو ادارو سره جګړه	ژباړه/ذبيح شفق	۲۱
په کونړ کې دوه نوې غوټۍ	اداره	۲۴
د تاله خوب درځي د مخکتنې غونډه		۲۵
د ستورو کاروان	بېلابېل شاعران	۲۷
ای پر ما ګرانې!	استاد عمر پاڅون	۳۱
کبرجنه شهزادګۍ	ژباړه/اناهيتا روهي	۳۲
د افغانستان د ملي موزيم	ولي شاه طبيب	۳۸
د تخلص ټاکل	فضل قادر انډيوال	۴۱
د افغانستان د پښتنو کمزوري کول	ژباړه/بشير ګواښ	۴۵
په کابل کې د کونړ مېشتو ولسونو	اداره	۴۸
له سندرغاړي بيدار باچا سره مرکه	سيد نور	۵۱
د کوچنيانو لپاره د سپورت ګټې	عايشه آغا مياخېل	۵۳
د مېړه او مېرمنې ترمنځ مشکلات	زاهد جلالي	۵۶
د نوښار ملنګ	محمد نعمان دوست	۵۸
د چاغوالي او بدن د سلامتيا	اداره	۶۰
خپله مېرمن خوشحاله وساتئ	نجيب الله پيمان	۶۲
د کونړ د غرونو بازه	عارف الله همدرد	۶۳

خبرتيا:

د ستوري مجلې اداره له خپلو ټولو لوستونکيو څخه هيله کوي، چې د مجلې په هکله خپل وړانديزونه او ليکنې د ادارې په پته راواستوي، ترڅو موږ د لوستونکيو په وړانديزونو د مجلې ليکنې کره او بشپړې کړو.

اداره

د سرليکنې پر ځای:

موږ د فارسيوان په شکور کې "نان" او د پښتنو په شکور کې "ډوډۍ" غواړو

دا چې د يوې نشريې روحيه او پاليسي د هغې د پنځوونکي چاپېريال ترجماني کوي، د ستوري نشريه د داسې ټولنې او چاپېريال د اغېز لاندې غځوونې کوي، چې هلته لا هدف او مرام له وړاندې څخه برېښي.

له يوه مذهبي، اجتماعي او سياسي جوړښتونو څخه د ډک چاپېريال د نن غوښتنه همدا ده، چې خپل کتونکي به ټول له هغو واقعيتونو څخه خبروي، چې ولس ترې ځان خبرول غواړي. ډېره په سپين سترګی زموږ د ټولنې په يادو شويو ځانګو لکه مذهبي، ټولنيزې او سياسي خوځښتونو کې لاسوهنه کوي، بنه په زغرده غربي ګاونډی ايران د خپل فرهنګ توغ زموږ د کاروان توغ ګرځولی، زموږه په تعليمي نصاب کې يې د مذهبي تيري څرګندې بېلګې له خلکو او ولس څخه پټې نه دي، چې جعفري فقهې په بنياد زموږ چارې سمول غواړي.

همدا شان که څه هم زموږ د هېواد ملي سرود په پښتو دی، خو زموږ لرې پرتو سيمو ته چې هلته د هېواد نورې ژبې مسلطې دي، رسمي کتيبې ټولې له مرکز څخه په دري ژبه استول کېږي. زموږ پاليسي بايد بل ډول تعبير نه شي، چې ګوندې موږه پرته له پښتو نور هېڅ نه غواړو، بلکې موږ د فارسيوان په شکور کې "نان" او د پښتنو په شکور کې "ډوډۍ" غواړو. بايد هر دسترخوان ته خپل طعام ولېږل شي، که په ملي شعار کې په ذکر شويو ټولو ژبو ممکن نه وي، نو لږ تر لږه په دوه رسمي ژبو پښتو او دري دې د پښتنو سيمو ته په پښتو او دري ژبو ته دې په دري باندې رسمي مراسلې او کتبې واستول شي.

د ستوري اداره ددغه انډول د ساتلو د مراعات هيله لري.

په درنښت

اداره

د امام ابو حنيفه (رح) "نعمان" پېژندنه

شفيق الله

امام اعظم (رح) چې نعمان نومېده او د ابوحنيفه په نوم مشهور و، نوموړي ته د امام اعظم لقب د اسلامي نړۍ د پوهانو له خوا ورکړل شوی و نوموړی په ۸۰هـ ق کال، چې له ۶۹۹م کال سره سمون خوري، د عراق په پلازمېنه "کوفه" کې زېږېدلی دی نوموړي پلار ثابت او نيکه يې د زوطي په نوم يادېده

ګڼ شمېر اسلامي پوهانو او تاريخ ليکونکيو د زوطي (Zota) د زېږېدو ځای کابل ښودلی، چې پر هغه مهال له تخارستان، غزنې او باميان څخه تر اټک پورې د يوه سيمه ييز حکومت په توګه د خلکو او ولسونو له خوا پېژندل کېده

امام ابوحنيفه "نعمان" د نيکه زوطي په اړه د هغه دوه لمسيان جلا جلا څرګندونې کوي د بېلګې په توګه، محمد بن حماد بن نعمان وايي، چې امام "نعمان" د ثابت زوی او د هغه پلار زوطي د تميم الله بن ثعلبه له خوا په کابل کې ونيول شو او تر لږ ځنډ وروسته آزاد شو

خو د هغه بل لمسی اسماعيل وايي، چې زه اسماعيل د حماز زوی، د نعمان لمسی او د ثابت کړوسی د فارس له آزادو خپلواکو خلکو څخه يم او پر الله (ج) لوړه کوم، چې موږ هېڅکله د چا غلامي نه ده کړې

دا بايد څرګنده کړو، چې پورتنۍ نظريه په دې مانا نه ده، چې د امام صاحب نيکه دې د فارس اوسېدونکی وي او هغه دې فارسي نژاده وي، ځکه چې له تاريخي څېړنو څخه څرګندېږي، چې په

پخوانيو وختونو کې د فارس او کرمان په خواوشا کې هم افغانان اباد ول او هلته يې استوګنه لرله

که څه هم ځينې اسلامي تاريخ پوهان د بېلابېلو دلايلو لاندې څرګندوي، چې امام ابو حنيفه "نعمان" نيکه زوطې د غلامۍ د سوري لاندې راغلی دی، خو د تاريخي شواهدو له مخې ويل کېږي، چې د امام ابوحنيف هېڅکله د غلامۍ په دام کې نه دی ښکېل شوی، ځکه چې هغوی زياتوي چې د امام نعمان (رح) د غور نيکه نوم مدزبان و او مدزبان په فارسي ژبه کې سردار او يا د ښار رييس ته ويل کېږي، نو معلومه شوه چې امام ابوحنيفه (رح) له مشهورې کورنۍ څخه ګڼل کېده

د سيرالنعمان ليکوال زياتوي، چې د زوطې له نوم څخه جوتېږي، چې نوموړی افغان پښتون دی، ځکه چې دغه ډول نومونه نن ورځ هم په ګڼ شمېر پښتنو کې ليدل کېږي د بېلګې په ډول زوطه خان، طوطه خان، ظابط خان او نور

په همدې اساس ګڼ تاريخ پوهان د امام نعمان نيکه پښتون ګڼي او ليکي، چې له تاريخي شواهدو څخه څرګندېږي، چې د هغه نيکه د غلامۍ په جال کې نه دی ښکېل شوی، ځکه چې پښتون هرڅۀ قبلوي، خو غلامي هېڅکله نه قبلوي او مؤرخين هم پرې ټينګار کوي، چې د امام نعمان (رح) نيکه پښتون دی

په دې اړه د پښتو ژبې مشهور ليکوال او اديب محمد ادريس وايي، چې امام ابوحنيفه (رح) د پښتون ټبر پورې اړه لري څرنګه چې ګڼ شمېر مؤرخين په دې خبره موافق دي، چې د امام اعظم (رح) نيکه د کابل اوسېدونکی و، پس له امکان څخه لرې نه ده، چې امام ابو حنيفه (رح) دې د قوميت په لحاظ افغان پښتون وي، ځکه چې د اسلامي تاريخ پوهانو په وينا د امام نعمان نيکه د کابل ولايت د شمال د استرغچ په دره کې زېږېدلی دی

بايد ووايو، چې ټول مؤرخين د امام اعظم (رح) د نسل په اړه په يو نظر نه دي، ځکه چې ځينې يې د فارسي او ځينې يې عربي نسله ګڼي او زيات شمېر مؤرخين يې افغان بولي

څرنګه چې امام ابوحنيفه (رح) د اسلامي نړۍ په تاريخ کې يو ځلنده ستوری دی، چې همدا اوس د اسلامي نړۍ کابو نهه سوه ميليونه وګړي د هغه د فقهي سبک پيروان دي، د هغه له جملې زموږ

د هېواد د وګړيو اکثريت د هغه د فقهي مسلک پيروان دي

د نوموړي پيدايښت پر مهال عبدالمالک بن مدوان د امويانو خليفه او حجاج بن يوسف الثقفي د عراق ولايت دنده درلوده امام ابوحنيفه (رح) د خپل نېکمرغه ژوندانه دوه پنځوس کاله عمر د بنواميه د واکمنۍ پر مهال او پاتې اتلس کاله يې د عباسيانو د واکمنۍ پر مهال تېر کړي دي

د حجاج د مړينې پر مهال (۱۹۵هـ ق) کال کې امام ابوحنيفه نعمان (رح) پينځلس کلن و او د عمر بن عبدالقدير (رض) د خلافت په زمانه کې زلميتوب ته ورسېد او پر عراق د اموي کورنۍ ستمګر واليانو لکه يزيد بن المهلب، خاد بن عبدالله القسرى او نصر بن سيار حکومتونه د امام اعظم (رح) د ژوندانه پر مهال تېر شوي دي او په عراق کې د اموي خلافت د وروستني والي، يزيد بن عمرو ابن هبيره په درې کلنه استبدادي دوره کې تر شکنجې او تېري لاندې نيول شوى و، چې بالاخره په ۱۵۰هـ ق، چې له ۷۶۷م کال سره سمون خوري، ۷۰ کالو په عمر له دې فاني نړۍ څخه د تل لپاره سترګې پټې کړې

دا څو خبرې له ياده مه باسئ

هر کار په بشپړ ديانت، غور او پاملرنې کوئ.

پاملرنه ښکلا او بې غوري بدرنګي ده.

پياوړي هدف ته د رسېدو لار د اغزو په څوک تللې ده.

لوړوالى ګټل لکه لوړ غرۀ ته په پېچليو لار و ختل دي.

معامله الله تعالى سره کړئ او په هر کار کې د هغه جل جلاله رضا لټوئ، نور د هېچا پروا مه کوئ، نو ټول کارونه به موسم وي او د ژوند په هر قدم، هر ډګر، هر ګوټ، هر اړخ، هرې پوړۍ او هر پړاو کې به بريالي يئ.

د چا په زړه کې چې د الله تعالى وېره وي، هغه له مخلوق څخه نه وېرېږي.

الله سبحانه و تعالى ته لار د اغزو په څوکو ورغلې ده، چې هجرتونه، تيندکونه، ستونزې، کړاوونه، ټپونه، اوښکې، وينې او شهادتونه پکې پراته دي.

د حق منزل ته د رسېدو په لار کې د دمې کوم پړاو نشته.

د آزادۍ او حقواکۍ ساحل ته هغه څوک رسېږي، چې تندو طوفانونو او څپو ته په غېږه ورشي او ډغرې ورسره ووهي.

پښتون کلتور کې د امن امکان او تصور

ډاکټر راجولي شاه خټک

پښتون کلتور يو زوړ او مضبوط کلتور دى، د پښتون ژوند، رنګ، قاعدو، اصولو، خويونو، عادتونو، رسمونو رواجونو ته پښتونولي ويلى شي په پښتونولۍ کې د پښتني ژوند د اقدارو پوره تفسير موجود دى د پښتونولۍ ژوند د پښتون انفرادي او اجتماعي نفسيات سازوي

دې کې شک نشته، چې هر پښتون په خپله پښتونولۍ ډېر مېن دى او پښتونولي د خپل فخر او افتخار سرمايه ګڼي شايد چې هر پښتون د پښتونولۍ اخلاقي نظام او اقدار د دنيا بهترين او ائيډيل نظام او قدرونه ګڼي دا په دې چې په سوچه پښتونولۍ کې د بنيادم د مادي او روحاني ارزوګانو تکميل امکان لري، ولې شرط د سوچه پښتونولۍ په فلسفه پوهېدل دي او تاريخ ګواه دى، چې کله هم کلتور ته داسې رهبرانٌ په لاس ورغلي دي، څوک چې د سوچه پښتونولۍ صحيح ادراک او شعور لري، نو ددې ثقافت بنيادي خوبۍ ښکاره شوي دي او کله هم چې ددې کلتور په اصولو او قاعدو عمل ته لاره جوړه کړې شوې ده، نو امن او خوشحالي راغلې ده

پښتون د دنيا د امن لپاره هلې ځلې کړي دي، خو دا تاريخ تراوسه ليکل شوى نه دى د پښتون کلتور دغه تاريخ تراوسه په زباني روايتونو، متلونو، اولسي سندرو، د فوکلور پټه اصنافو کې خور وور پروت دى، که څه هم لږ ډېر ليکل شوى دى، نو په پښتون ادب کې يې ريکارډ موجود دى

وړاندې له دې چې په ادبي اصنافو او شفاهي روايتونو کې ددې کلتور د اصلي رنګ جاېزه واخيستى شي، د پښتنو په حقله د هغه خور تاثر جاېز ضروري ده،

کوم چې په ټولې نړۍ کې ددې اولس په باب موجودراغلى دى

نن سبا په ټوله نړۍ کې پښتون يو مارشل نسل، جنګيالى ګڼلى شي دې کې شک نشته، چې د تاريخ په اوږدو کې پښتون لوى واړه بې شماره جنګونه کړي دي، د سکندر اعظم يوناني، داره اعظم ايراني، بابر نه تر اورنګ زېب، عالمګير او بيا پسته د سيکانو رنجيت سنګهـ او بيا د انګرېزانو د لوى لوبې (ګرېټ ګېم) ښکار پښتانه روسي يلغار په مخه واخيستل د روس نه پس د عالمي سياست ښکار پښتانه تراوسه پورې د جنګ يو مخصوص کيفيت سره مخ دي لکه د داسې حالت په بابله خوشال خان خټک ډېر پخوا ويلي ول

لا يو شور راځني لاړ نه وي بل راشي
مګر زه پيدا په ورځ د شور و شر يم

په هر دور کې شوى دى په نزدې تاريخ کې اول د ګرېټ ګېم په دوران کې د وخت دوه عالمي قوتونه يعنې انګرېزانو او روسيانو د پښتنو د خواهش پر خلاف د دوى ځمکه د خپل طاقت او سياست د لوبې مرکزي ميدان وګرځوله، له يوې خوا روس او له بلې خوا انګرېز د پښتون په نفسياتو او قومي روايت د ځان پوهولو نه بغير خپل په صورت کې Clash فعاليتونه دلته پيل کړل، چې نتيجه يې د يو مسلسل او مستقبل ددې خبرې تاريخي Afghan Wars څرګند شوه د انګرېزانو او پښتنو ترمېنځه درې شهادت ورکوي، چې د پښتنو په ځمکه د امن د بربادولو ذمه واري په چا راځي ددغه جنګونو په دوران کې هم چې کوم ادب تخليق شوى دى، په هغې کې د نورو موضوعاتو سره سره د امن د کلتور د فروغ يوه ارزو ليدلى کېږي ددغه دور په فوکلور کې هم د امن د ارمان انعکاس ښکاري

د افغان وار نه پس د جنګ عظيم په دوران کې چې پښتانه د دنيا په مختلفو محاذونو جنګولى کېدل، نو د پښتنو خوېندو او مېندو د امن د خواهش اظهار په فوکلور او اولسي ادب کې د ازمان د يوې انګازې په رنګ کې خور شو د پښتو د اولسي ادب يو نادر صنف (ټپه) د پښتنو مېرمنو مخصوص او په زړه پورې صنف دى، چې زنانه پکې د خپل احساس، ارمان او د رومان اظهار کوي

د عالمي جنګ نه وروستو د سوړ جنګ اوږده مرحله راغله، چې دنيا يې په دوو ډلو کې وېشلې وه دوو لويو قوتونو ترمېنځ دې سوړ جنګ دنيا ته د امن يو نوى احساس ورکړو، خصوصا ددې سوړ جنګ په نتيجه کې د يو تود جنګ ښکار ويتنام، د ويتنام د

مظلومانو د جنګ ځپلي اولس حالت زار د نوي روښن خياله طبقه د خپل ضمير د اواز له مخې د دوى په حمايت وپاروله په عالمي ادب کې د جنګ خلاف او د ويتنام د حق خودارادیت په حمايت کې اوازونه پورته شول، ورسره په نړۍ کې د امن د خوروُن لپاره يو منظم عالمي ادبي تحريک شروع شو ددې عالمي امن د غوښتو اواز کې د پښتو د ادب اواز هم په هېڅ لحاظ د چانه وروسته نه و په پښتو کې د ويتنام په حمايت کې او د ان لپاره يو زبردست ادبي تحريک د پښتنو له امن سره د مينې د ثبوت په توګه وړاندې کېدى شي

د امن د ارزو د انعکاس په ادب کې که په مختصر ډول ذکر کېږي، نو د قلندر مومند دوه شاهکار نظمونه په دې حواله د وړاندې کولو جوګه دي "د عالمي ضمير په نوم" او د ويتنام چاربيتې د پښتو د ادب په دې حقله نماېنده نظمونه دي همدغه رنګ په دنيا کې د استبداد په هره پېښه په پښتو کې د سپېڅلي احساس نظمونه تخليق شوى دى، لکه د فضل حق شېدا "لوممبا" او "د الجزاير جميله"، "د جنګ نه نفرت" او د امن او سولې د شديد احساس مظهر دى د ډېرو زياتو نظمونو او نثري ادب د تخليق په دغه عمل کې عالمي امن د پښتو ژبې هم يوه په زړه پورې موضوع وګرځېده، چې اثر يې په ننني جديد پښتو ادب کې هم ليدى شي

د پښتو د شلمې صدۍ د يو شاعر يو نظم "امن" خو ديوا ين او، د سلامتي کونسل په ګيلرۍ کې د ځوړندولو سفارش هم کړى شوى و او شايد چې د هغه وخت د اقوام متحده جنرل سيکرټري ته په دې باب يو خط هم ليکلى شوى و د امن په موضوع ليکلى شوى ددغه نظم عنوان هم امن دى او دې شاهکار نظم ددې ليکونکي شاعر پير ګوهر ته د شاعر امن خطاب هم وروبخښلو، چې نن سبا د شاعر امن په نوم شهرت لري

له امن سره د مينې او د جنګ او تشدد نه د نفرت احساس په پښتنو کې، چې د کوم منظم تحريک په نتيجه کې بېدار شوى دى، هغه د پښتنو په تاريخ کې د يو تاريخي انقلاب حيثيت لري د شلمې صدۍ په وړومبيو لسيزو کې دا تحريک شروع کړى شوى و کله چې ټول پښتون اولس د پيرنګي له استبداد سره په مسلح جدوجهد کې سرګرم و، په دغه ورځو کې يو انقلاب افرين شخصيت دور اندېشن ملي رهبر، جادو بيان مصلح خان عبدالغفار خان (باچا خان)

راپاڅېدو او د زمانو زمانو دې جنګ وهلي جنګجو اولس ته یې د امن یو نوی پیغام ورکړو

باچا خان پخپله یو خان و، خو د قام اولس درد یې په زړه کې و، له خپلو ملګرو سره یې د یو داسې تحریک آغاز وکړو، کوم چې په خپل نوعیت کې نوی نه و، خو د پښتون په ځمکه بېخي یو نوی ناآشنا تحریک و خدايي خدمتګار تحریک، چې په پښتنو کې د امن، سولې، ورورولۍ تحریک و، د عدم تشدد یوه فلسفه یې منشور و دا یو کامیاب تحریک ثابت شو او جنګیالي پښتانه یې له عدم تشدد سره په کامیابۍ بلد کړل دې باچا خان، او خدايي خدمتګار د تحریک د خانانو او جاګیردارو نه د خان نشه ووېسته د زوراورو او طاقتورو د طاقت غرور یې مات کړو او کمزورو بې وسو او لاچارو ته یې د امید نوې رڼا ورکړه خان او مزدور یې په یو پلېټ فارم رایوځای کړل، لومړی یې په پښتنو کې اتفاق راوستو، بیا یې په شریکه د آزادۍ د تحریک ملګري کړل خان، دهقان، مزدور، کسان، کسب ګر یې د مساوات او انساني ازادۍ په معنی پوه کړل او د انګرېز نه یې اولس د عدم تشدد په لاره ازاد کړل د باچا خان حوصله لکه د غر محکمه وه، جېلونو، زندانونو او مصیبتونو د هغه اراده کمزورې نه کړی شوه، د اولس لپاره یې هره سخته وزغمله، نو په تحریک کې یې د هر مکتب فکر خلق شامل شول

دې خدايي خدمتګار تحریک د پښتو په ادب هم ژور اثرات مرتب کړل ظاهره ده، چې د عدم تشدد د فلسفې اثر په ادب کې هم ځای ورکړو، ځکه نو ددغه دور په ادب کې د آزادۍ له حصول سره سره د امن، سولې، ورورولۍ فکر هم جوت ښکاري خدايي خدمتګار تحریک که هر څو د آزادۍ تحریک و، خو پښتانه یې د امن او مساواتو او د قامونو د انسانانو په احترام هم اماده کړل، ځکه و دا تحریک د پښتون د تاریخ یو ځلانده باب دی

دغه ورځې د ګرېټ ګېم ورځې وې، دا لویه لوبه جاري وه او ددې لویې لوبې لپاره میدان د پښتونخوا ځمکه وه او دا ځمکه د ګرېټ ګېم نه پس د جنګ عظیم او ورپسې بیا د سوړ جنګ او د سوړ جنګ نه زر پس د روسي یلغار له وجې د ډېر تود جنګ په زد کې راغله د صدیو صدیو د جنګونوله کبله به د پښتنو په نفسیاتو د څه قسمه اثر کېدو دا اندازه په دې حواله ګرانه نه ده، چې پښتنو ته یو جګړه مار او جنګیالی قام وویلی شي که هر څو پښتانه جنګ

یواځې په ننګ کوي، خو چا هم د پښتنو د ننګ په قدر د پوهېدلو کوشش ونه کړو، ګنې په پښتنو کې له امن سره د مینې د یو زبردست رجحان اندازه به په اسانه شوی وی نړۍ روسي یلغار ته بد ووی، خو د پښتنو د اذیت نه خبر نه شول روسي یلغار په دې ځمکه یوه داسې ناقلاري پیدا کړه، چې هر پرامن په رنګ Disintegration پښتون یې په وسله رااخیستو مجبور کړو نتیجه یې د روس د پیدا کړل، چې War Lords راووته د مغرب په اشاره او حوصله افزايي جهادي قوتونو منفي اثرات یې تر ننه پورې څرګندېږي او بیا په نزدې ورځو کې د ۱۱/۹ نه پس د پښتنو په ځمکه د امن په نوم یو ناتار جوړ کړی شو او شاید چې نن سبا په ټوله دنیا کې د دهشتګردۍ او مذهبي جنونیت په حواله د پښتون نوم اخیستل کېږي

دا یقیناً چې یوه بله غلط فهمي ده، د پښتون د نفسیاتو او تاریخ نه بې خبره قوتونه دا ګیال کوي، چې ګنې پښتون به د طاقت په استعمال لاندې کړی شي، دا د تاریخ ځینې د زده کړې پرخلاف عمل we learn from history that we don,t learn from history. دی او هغه د چا خبره، چې نو د پښتون ځمکه په زور اخیستل به ګرانه نه وي، خو په زور هضمول یې ډېر ګران دي دغه رنګ نورو د تاریخي جنګونو پېښو په عالم کې پښتون یو جنګیالی قام تصور کړی دی، حالانکې حقیقت ټول داسې نه دی که چېرې لرغوني تاریخ ته وکتل شي، نو د پښتنو په ځمکه د ګندهارا تهذیب تر عروجه رسېدل د پښتون فطرت له امن سره د مینې غمازي کوي او په اجتماعي ډول د جرګې د فیصلې په نتیجه کې د اسلام دین قبلول هم د دوی له امن او سلامتۍ سره د محبت څرګندونه کوي هغه بېله خبره ده، چې نن سبا اسلام هم د عالمي امن پرخلاف دی، البته ترڅو misunderstanding یو جنګیالی مذهب ګڼلی کېږي، کوم چې بیا یو خبره د Clash of civilizations تر حده درسته ښکاري

دلته باید ددې خبرې وضاحت وشي، چې د بودیزم، زرتشت او د اسلام د تعلیماتو له اثراتو ډکه مهذبه پښتونولي ولې په دا رنګه وړاندې کولی شي د پښتونولۍ خپل رایتونه څه دي؟ نن سبا چې دنیا لګیا ده د پښتون د پېژندلو کوششونه کوي او د پښتونولۍ په قدرونو ځان پوهول غواړي، نو هغوی باید دا خبره په نظر کې وساتي، چې په پښتونولۍ کې د خپلو فطري خصوصیاتو نه سېوا د بودیزم، زروسترنزم او د اسلام د امن هغه ټول

خصوصیات شته، کوم چې د نړېوال امن ضامن کېدی شي په کومه ځمکه چې زرتشت په کامیابۍ خپل تعلیمات خوروي، په کومه ځمکه چې د ګندهارا تهذیب د کمال عروج ته رسي او چرته چې اسلام له حقیقي روح سره موجود پاتې کېدی شي، هلته به امن ولې نه یقیني کېږي

لکه څنګه چې وړاندې ذکر شوی دی، چې پښتونولي او د هغې کلتور د یو آئین حیثیت لري، دا اکثر په زباني روایاتو کې ژوندی دی او که مبالغه نه وي، نو په معاشره کې دا من راوستو لپاره چې څومره د امن اصطلاحات په پښتو ژبه کې موجود دي، شاید چې په بله ژبه کې دومره نه وي روغه، جوړه، ساز، تیږه، پاه، جرګه، مرکه، برامته، مېلمستیا وغیره اوس هم ژوندي کلمات دي او په ورځني ژوند کې یې استعمال شته په فوکلور کې او په اولسي سندرو کې د امن او سولې د خواهش کوم سبق چې ورکول کېږي، هغه هم یو تاریخي حیثیت پس منظر لر او بیا چې د پښتو کلاسیکي ادب ته ګورو، نو پکې د امن په لور یو واضح او شدید رجحان ښکاري، ولې دا امن یواځې له یو کلتوري قدر سره مشروط دی او دغه قدر د پښتون د ژوند له ټولو غوره مقصد دی، یعنې ننګ ناموس که چېرې د پښتون انفرادي او اجتماع انړ په ځای وي او ددې خیال ساتلی کېږي، نو په دعوی سره ویل کېدی شي، چې هېڅ یو پښتون به وسله په لاس کې وانخلي دا انړ ځانګړنه مثبت دی، په سوچه پښتونولۍ کې ددې مثبت تصور دی

جهان شرم نام و ننګ دی
که دا نه وي جهان ړنګ دی

"خوشال خټک"

او پښتانه د مستقل امن لپاره د انړ استقلال غواړي په انړ کې هېڅ ډول مصلحت ته نه تیارېږي، کور او کلی پرېږدي، خو انړ ځانګړنه نه پرېږدي او شاید دغه وجه ده، چې پاخه کورونه نه جوړوي، کوم چې د انړ په معامله کې یا ورانول کېږي او یا پاتې کېږي

د فطري جمهوري انداز فکر لرلو په وجه د انړ په حواله پښتانه ټول یو شان دي، د لوی وړوکي، کمزوري او طاقتور او د امیر او د غریب انړ او پښتو یوه ده، ځکه نو د هر چا د انړ خیال ساتل په هر چا لازم دي ددې په حقله په پښتو متلونو کې ډېر څه شته

تاریخ ګواه دی، چې غېر یقیني حالاتو پښتون ته وسله په لاس کې ورکړې ده او دغه غېر یقیني حالات د بل څه فکر نه دی، د بهرني مداخلت په سبب د پښتون د انړ د مجروح کېدو

وېره ده که نن هم د دنیا او عالمي قوتونه پښتون ته دده د انړ ضمانت ورکړي، نو هېڅ پښتون بهٔ جنګ خوښ نه کړي دلته ددې خبرې وضاحت هم ضروري دی

د زمانو راهیسې خارجي قوتونو د هوس ملک ګیرۍ د حرص دلاسه په جنګ مجبور کړی پښتون اوس د جنګ ځینې ستړی دی، مال او ملک یې تباه دی، نو پکار دي چې اوس خو دنیا د پښتونولۍ سپرټ وپېژني او په ځای د طاقت د استعمال پښتون سره د هغه د کلتوري روایت په خاصیت خبره وکړی شي د ډاېلاګ اهمیت شاید چې د پښتون نه زیات څوک نه پېژني، د دوی قوم شاعر خوشال خان خټک ډېر پخوا ویلي وو، چې

بندوبست د کاېنات دی په خبرو
یو تر سلو صدقه شه سل تر زرو

او بیا د خوشال خټک په دې شعر کې د جمهوري روایت څومره شدید اثر او ژورې معنی ښکاري

نوراني کا هغه ځای چې سره کېني
دیرینه څلور یاران په مشورت

نو د ډاېلاګ تعلیم په پښتو کې د ډېر پخوا راهیسې ورکړی شوی دی او د جمهوري انداز فکر خپلولو لپاره هر مفکر کار کړی دی

په پښتون کلتور باندې بل ژور اثر د دوی د روحاني، علمي او ادبي مشرانو دی که دې تاریخ ته وکتل شي، نو د پیر روښان په تعلیماتو او روښاني ادب کې د روحاني اقدارو د فروغ او د امن او سولې خبرې دي او بیا د تصوف مختلف مسلکونه، خو د امن او انسانیت داسې مسلکونه دي، چې د رحمان بابا په شان عالمګیر شاعر انسانیت یې پیدا کړی دی په پښتني معاشره کې د رحمان بابا دومره لوی مقبولیت د پښتون له امن سره د مینې ثبوت دی، ځکه چې د رحمان بابا ټوله شاعري د ښو اخلاقو د تعلیم او د امن درس ورکوي که چېرې امن د پښتون د مزاج خلاف وی، نو د رحمان بابا دومره مقبولیت به بیا په څه باندې وی، خو رښتیا دا دي چې په پښتني اولس کې د رحمان بابا هم هغه کلام عالمګیر شهرت موندلی دی، په کوم کې چې یې د امن درس ورکړی دی، لکه

کر د ګلو کړه چې سیمه دې ګلزار شي
ازغي مه کره په پښو کې به دې خار شي

او د نیکۍ دا تعلیم، چې

که بل بد کاندي ته ښه ورسره وکړه
هر یو نخل چې مېوه لري سنګسار شي
او بیا په تېره تېره د خاکسارۍ او

انکساری د کمال دا شعر، چې

دهقان کر په لوړه څمکه باندې نه کا
سر کوزي کوه چې بڼ دې مرغزار شي

په پښتني معاشره کې د جامو خړ gray او د عدم تشدد dye رنګ د پښتون خوښ رنګ دی او ددغه رنګ مقبولیت د خاکساری ددغه تعلیماتو په اثر ښکاري د سپلمی داپرو د روایت پورې هم تړلې ده، خو د امن او سلامتی غوښتونکی دا پښتون د زور او د طاقت غوښتونکی څنګه، ولې او د څه لپاره شو؟ په خړو کورونو د خاورو په دېوالونو کې د خوشحالی د ژوند تېروونکی په قلاګانو او برجونو جوړولو چا او څنګه مجبور کړو؟ هغه چې په پګړی کې د ګلونو د ټومبلو ارمان لري، ټوپک یې په غاړه ولې شو؟ دا یوه لمحه فکریه ده، اوس چې ټوله دنیا د ګلوبل امن لپاره کار کوي او شاید چې د پښتون په حقله د غلطې پروپیګنډې په وجه پښتون ته دهشتګرد او د امن لپاره خطره ویلی شي، نو دا یوه لویه غلط فهمي ده ددې غلط فهمی په نتیجه کې وړاندې هم د دنیا امن ته خطر پېښ شوی وی او په مستقبل کې یې هم امکان ښکاري، ولې ښه خبره به دا وي، چې اول پښتون په صحیح توګه دریافت کړی شي، پېژندلی شي، د جرګې په اهمیت او تعلیماتو څان خبر کړی شي، نو دا غلط فهمي به ورکه شي که چېرې د بون کانفرنس لویه جرګه د افغانستان غونډې د لښکرونو د جنګونو ملک کې امن او جمهوریت راوستی شي، نو په عالمي توګه هم پښتون په ګلوبل یا عالمي کلتور کې د امن لپاره ډېر فعال رول ادا کولی شي، خو Understanding ډېر ضروري دی یو تر له د نزدې راتلو وړاندې باید د دنیا کلتورونه له یو بل سر اشنایي پیدا کړي او د دنیا په مخ د امن یقیني کولو لپاره باید د پښتونولی د اخلاقي نظام د تعلیم بندوبست په عالمي کچه وکړی شي، څکه چې د علامه اقبال ددې خبرې او پېشنګویی په اهمیت خلق پوی شي او د هغه د دور اندیشنی اعتراف وکړی شي

اسیا یک پیکر آب و ګل است
ملت افغان در ان پیکر دل است

از فساد او فساد آسیا
از کشاد او کشاد آسیا

***

عبدالظاهر شکیب

څو شیبې له "همت" سره

ماته د ښاغلي حلیم همت شعري ټولګه "او تاله خوب درځي" داسې مهال راورسېده، چې د هغې د مخکتنې غونډې ته یواځې څو ساعتونه پاتې ول. له ما څخه ډېرو ملګرو او دوستانو غوښتنه وکړه، چې په دې ټولګه د مخکتنې لپاره یو څه ولیکم.

ما هم خپل ټول کارونه پرېښودل او ددغې شعري ټولګې مخونه مې سره واړول، خدای شته په لومړي سر کې ما غوښتل د ښاغلي همت د شاعری په یو زړه راښکونکي اړخ خبرې وکړم، خو کله چې مې د ټولګې پاڼې واړولې، د ډېرو هنو پوهانو، چې ویل به یې "شاعر د هغه په شعر کې ولټوئ" خبرې راته د تامل وړ او کمزورې غوندې ښکاره شوې، څکه د همت په شاعری کې ما هغه څه ولیدل، چې د ډېرو ښو شاعرانو اشعار ترې عاجز دي.

همت یو ساده سپېڅلی او د شډل پډل خاصیت لرونکی پښتون دی، خو اشعار یې شډل پډل نه دي. د هغه اشعار رنګیني لري، ساز او اهنګ لري، سُر او تال لري، غوره او نادره تشبیهات او کنایې کاروي او له دې هرڅه هاخوا هغه د شاعری ترڅنګ د شعر و شاعری په باریکو لارو د مزل په چل هم پوهېږي او دغه صفت دده په اشعارو کې له ورایه سترګکونه وهي.

ددغې شعري ټولګې اشعارو د ادبي فنونو او رموزو ډېرې خزانې په خپله غېږ کې پېچلي دي. زه نه شم کولای، چې په لنډه تنګه لیکنه کې د هغه د ټول فن

ترجماني وهکړم، خو هغه د څان د خلاصي په موخه به یو څو کرښې توري کړم او د همت صیب په اصطلاح یو څه لړل تپل به وکړم.

زه د همت د اشعارو له معنوي اړخ پرته (څکه وایي مانا د شاعر په زړه کې وي) په څو نورو اړخونو خپل څغلند نظر داسې څرګندوم:

_ ښاغلي همت د نورو شاعرانو په پرتله له ناشعري کلماتو څخه ډېر ښکلي شعري کلمات جوړ کړي، چې دا هم څانګړي هنري او ادبي استعداد ته اړتیا لري، څکه کلمات ټول خلک کاروي، خو د کلمو کارونه هله خوند او رنګ زېږوي، چې د هنر په ګانه وپسولل شي. هغه له ډېرو ناشعري کلماتو لکه "بې خاره زنده ګي، حیف، څخه او داسې نور..." څخه شعري کیفیتونه جوړ کړي او د خپلو اشعارو رنګ او خوند یې پرې زیات کړی د. لکه په لاندې بیت کې:

بلا مزل غواړي چې رسو ورته
مینه کې ته څخه چې زه جوړېږي

_ سمبول چې د شعري هنر د ملا تیر جوړوي، همت یې په کارونه کې خپل هنر ښودلی او د سمبولو په راوړلو سره یې خپل شعرونهلا ښکلي کړي، لکه دده دا لاندې بیت، چې وایي:

راځئ چې ستوري شو د شپې په غېږ کې
د شین فلک په کنارو وګرځو

دلته ستوري، د شپې غېږ او شین فلک د څانګړو سمبولونو په بڼه کارول شوي، چې سمبول د شعري هنر تر ټولو مقبوله او محبوبه ګانه ده، څکه سمبول هغه څه بیانوي، چې د انسان ذهن د ډېرو معناوو خوا ته کشوي او د څانګړي کیفیت هنداري ته یې دروي.

_ لنډی چې د پښتو ولسي ادب یو په زړه پورې شعري فورم دی، ښاغلي همت په خپلو اشعارو کې په داسې هنري ډول څای کړي، لکه دده چې خپلې خبرې وي او د لنډی ګومان پرې نه کېږي. که څه هم دغه تجربې د پښتو ژبې نورو شاعرانو د ټپیزې او څینې نورو فورمونو په شکل کې ترسره کړي، خو د همت، همت جلا دی. هغه دغه لنډی:

ته مې اروا زه دې کالبوت یم
چې اروا نه وي کالبوت تورې خاورې شینه

د خپل یو آزاد شعر په قالب کې داسې تقطیع کوي، چې هم یې د آزاد شعر په قالب کې خپل وزن او آهنګ ساتلی او هم یې د لنډی آهنګ پرڅای دی. هغه وایي:

زما حافظه کې
ستا د عمر لا محدود یادونه
زما په زړه کې
دا بې کچه لافاني غمونه
زما په لېمو کې اوسېدونکی
ستا د مینې تصویر
واړه په دغه ګواهان دي

ګواهي کوي، چې:
ته مې اروا
زه دې کالبوت یم
چې اروا نه وي
کالبوت
تورې خاورې شینه.

_ که څه هم همت وایي:

خپله لاره باندې څمه خپل همت کړم
نه کاروان یم، نه درویش او نه جبران یم

خو په څینو څایونو کې همت داسې غږېږي، ته به وایې حمید بابا راته د غم په زنګانه د ساز او سوز شعرونه وایي. په اصطلاح هغه خپلو اشعارو ته کلاسیکیت وربخښلی دی. د هغه لاندې بیت ته څیر کېږو:

چې ستا مینه کې و ماته نصیحت کا
زه له دغې شېخانو سره وران یم

یا دا بیت چې د رحمان بابا په ژبه، سبک او سجع غږېږي:

خاني ده که څواني ده خو فاني ده ای همته
کوه نو به په نره غریبی سره خواله

_ همت د شعري تصویرونو او انځورونو یو ښه انځورګر هم دی، هغه په خپلو اشعارو کې د شعري انځورونو ډېرې ښکلې بېلګې خوندي کړي دي، د هغه هر غزل د انځور په ښکلا راپیلېږي، چې دلته یې زه د یو څو غزلو یواځې څو بیتونه پرته له کومې تبصرې راوړم:

سپینه سپوږمی په سر ولاړه تاله خوب درځي
مسته هوا ده، د سیند غاړه تاله خوب درځي

***

ونه د زړه مې نوې څانګې لور په لور وکړي
ستا په مړوند چې بنګړي شرنګ وکړي او شور وکړي

***

کوچۍ تر ایلنده تیره، خو یادونه یې لا شته
کومه یې نن نښو د کېږدی سره خواله

***

نه رڼا شته، نه سپوږمی شته او نه ستوري په ماګرانې
توره شپه ده، سیلی لګي، واوره اوري په ماګرانې
خاموشي ده، خواوشاته، یو ټپاری دی شغار دی
زړه مې رپي، ډیوه رپي، ونې ښوري په ماګرانې

***

_ همت په خپلو اشعارو کې د څینو داسې کلمو راوړل پر څان فرض کړي او د هغه د هر شعر یوه برخه یې جوړه کړې، چې په څینو څایونو کې یې د ښکلا ترڅنګ څینې توري هم زېږولي دي. دغه کلمات د (آ، ها، او...) کلمات دي، چې د غم او خپګان پر وخت له خولې ووځي. که څه هم ډېر شاعان یې کاروي، خو د همت کمال پکې دا دی، چې د پراخ کسي بیان لپاره یې هم کارولي دي.

_ همت د شعري هنر د موسیقی په برخه کې هم خپلې زمزمې ترسره کړي او په ډېرو څایونو کې یې له څینو تورو څخه یو شعري تال جوړ کړی. کله کله هغه د کانسونانټونو په مرسته دا کار کړی او په څینو برخو کې یې له واول څخه مرسته غوښتې ده. په څینو څایونو کې یې دغه

دنـده د کلمـاتو د تکـرار فریکونسـي تـه پرېښودې ده او یـا یـې هـم د سجعې لمن نیـولې ده. دده پـه دغـه لانـدې بیت کـې د تکـرار لـه فرېکونسـی څخـه یـې شـعري موسیقیت رامنځته شوی دی:

شـرق پـه سر د بېلتانـه شـه راشـه راشـه
راځرګنـد پـه ژوندانـه شـه راشـه راشـه
نن دې وار دی سبا خدابزده چې بیا څه شي
نن دې وار دی سبا خدابزده چې بیا څه شي
رااوچـت لـه ځنګانـه شـه راشـه راشـه.

ـ ښاغلی همت په خپلـو اشعارو کـې ډېر سـیمه ییـز اصـطلاحات او محـاورې لکـه (سخی، شـلغاتی، الـه داتـي، کـوټنی، ککړ پکړ، چینـدړی، متره، قـار، دبابونـه، تـوغ او داسـې نـور...) هـم کـاروي، چـې پـه ځینـو ځـایونو کـې یـې ځـانګړې ښـکلا او ولسي ـ کلیـوالي کیفیت رامنځتـه کـړی دی، چې د هغـه دغـه ډول کلمات د شعر د هنري ښکلا لامل هـم ګرځېدلی دی. له دې پرتـه همت له عربي ژبې سره د بلدتیا له امله هـم دې ته مجبـور شـوی، چـې ځینـې کلمات لـه عربي څخه پـور کړي او د خپـل شعري هنر پـه ګانـه کـې یـې وکـاروي، لکـه پـه لانـدې بیتونو کې:

د هـلال د پلـوی پـه تـور بنـدي یـم
په صلیب مې کـړه جـلاده راشه راشه
نـاخبره وي اصـنام لـه عبادتـه
راځـه عـشق نـامراده راشـه راشـه.

کـه څـه هـم پـه ځینـو ځـایونو کـې دغـه ډول کلمـات خپلـه ښـکلا ښـکاره کـوي، خـو پـه ځینو نورو مـواردو کـې بیـا دغـه کلمـات د شعري فـن ښـکلا تـه دام ږدي او هغـه د پیکـه تـوب پـه لیکـه کـې دروي. لکـه پـه لانـدې بیـت کـې د "پرپـړدوه" کلمـه چـې یـوه کلیـوالي کلمـه ده او د معیـاري ژبـې سـره دومـره اړخ نـه لګـوي، دغـه کیفیـت یـې رامنځ ته کړی دی:

اندېښنې پرېږدوه خندا کړه بختوره به شي
زړه مـې درواخله زړه مې راکړه بختوره به شي

مورږ مخکې هم یادونـه وکـړه، ښاغلی هم د شعري فنونـو او رمـوزو پـه کـم، کیـف او د کـارونې پـر مـواردو ډېـر ښـه پـوهېږي او پـه اصـطلاح د شـعري کلمـاتو ډېـره ښـه سـوداګري کـولای شـي. د هغـه پـه اشـعارو کې د بدیعي او شعري صنایعو ډېر څرګونـه تـر سـترګو کېـږي، زه دلتـه د هغـه لـه اشعارو څخه یواځې څو بېلګې راوړم:

پـه لانـدې بیـت کـې د اشـتقاق ادبـي صنعت داسې کاروي:

بـې لـه امـنه، مینه مال کې مزه نشته
همت سوال کا چې امنیت رابانډې راشي

یـا دا بیـت چـې د التفات ادبـي صـنعت کاروي:

څو پردو کې پټ پنهان دی لکه ته
لـه مـا لـرې هر ارمان دی لکه ته

پـه لانـدې بیـت کـې د رجـوع ادبـي صنعت راغلی دی:

دې دنیـا باندې جنت نشته که وي نو
دی د یار د غېږې باغ په توره شپه کې

یـا دا بیـت چـې د وطـن د جنګونـو تـړاو یې د سوړ او سخت ژمي له امله بللی دی:

آ سـوړ او سخت د ژمي موسم
ځکه ساړه وي د وطن جنګونه

همت پـه خپلـو اشعارو کـې ځینـې نـوې او نـادرې تجربـې هـم کـړي دي. د بېلګـې پـه توګه ژباړه، چې له شعر څخـه پـه شعر یـې ترسـره کـول خـورا سـتونزمن کـار دی، خـو هغه د عربي نـړۍ د ټـول منلـي او سـتر شـاعر امرالقیس عربـي قـصیده، چـې د جاهلیـت د زمانې ممتـازه قـصیده او د کعبې شریفې پـه دېـوال ځـړول شـوې وه او د سبع المعلقـات لـومړۍ قـصیده هـم ده، پـه پښتو روان نظـم پـه ۲۸ مخونـو کـې داسـې راژبـاړلې، چـې د ژبـاړې هېڅ ګومـان پـرې نـه کېـږي او سـړی داسې فکـر کـوي، چـې دا بـه هـم د همـت د فکر زېږنده وي.

لـه دې پرتـه هغـه د خپلـو ځینـو نظمونـو پـه پـه پوښـتنې سـره کـوي او د پوښـتنې پـه ځواب کـې د خپـل شعر لـړۍ پـه هنري ښه غځـوي، چـې دا هـم دده د شعري او ادبـي پوهې د کمال درجه ده.

کـه څـه هـم د همـت پـه اشعارو کـې ډېـر داسـې څـه شـته، چـې سـړی پـرې ډېـرې خبرې کولای شي، خـو څرنګـه چـې دا مقالـه یـواځې د کتـاب د مـخ کتلـو (مخکتنـې) پـه بهانـه لیکـل شـوې، چـې مـا هـم یـواځې د کتـاب څـو مخونـه اړولـي او د وخـت د کمـوالي لـه املـه مـې دا موقـع هـېڅ نـه ده موندلې، چې ټول کتاب ولـولم، نـو د شعر او ادب ګران مینه وال د هغه ددغـه ډول نـورو ادبي او شعري ښـکلاوو د کتلـو پـه موخـه د هغه د کتاب لوستلو ته رابولم.

زه پـه پـای کـې خپلـې خبـرې د همـت صیب پـه یـو بیت پـای تـه رسـوم او د هغـه دغه شعر بېرته هغه ته ډالۍ کوم:

همته تر سهاره په شعرونو باندې بوخت یې
اخـر به لېونی شې ستا انجام راپه زړه شي

غزل

حسینه ګل

په تش کتو په تلو راتلو مې زماني سترې کړې
میني ستا زغم په زړه تېروم ما پیماني سترې کړې

ژوند مې سلګو ورته نیولے په ژړا نې لولي!!
د غم کتاب کښې مې د هجر افسانې سترې کړې

ستا لېونی مینه په هېڅ اتالبدلے نه شي
زما شعور ته زړه مې څومره بهانې سترې کړې

ځنګه حسینې خیرې ښایي د احساس سترګو ته
ما ستا په یاد کښې د خیال څومره ائینې سترې کړې

پښتونه!! ستا پښتو منم خو زه هم ګرمه نه یم
زړه مې بغېـر لتـا د مینـې ترانـې سـترې کـړې

***

د خپل ځان پېژندل

نجیب الله حنفي /اسمار

د انـسان لپـاره دا ضـروري ده، چـې د خپـل ځـان پـه حقیقـت بانـدې ځـان پـوه کـړي، ترڅـو د خپـل ژونـد مقـصد وپېژني لکه چې ویلي یې دي من عرف نفسه فقد علفه ربـه یعنـې هغـه چاچـې خپـل ځـان پېژنـدلی وي، نـو یقینـي توګـه دغـه کـس خپـل رب پېژنـدلی دی، چـې ددې خبـرې تاییـد پـه یـوایـت شـریف سره هم شوی دی " سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ"

ژبـاړه "نـږدې ده چـې مـوږه بـه دوی خلکـو تـه د خپـل معرفـت او پېژنـدلو نښې او نـښانې پـه چاپېریـال کـې وښـایم او د دوی پـه نفسونو کـې هـم دوی تـه د خپـل معرفـت علامـې وښـایم، چـې دې خلکـو تـه واضـح شـي، چـې د خـدایج وجـود او یواځې توب حق دی "

لـه دې آیـت څخـه معلومـه شـوه، چـې کـه انـسان پـه خپـل بـدني جوړښـت کـې سـوچ و فکـر وکـړي، نـو ده تـه بـه د خپـل رب پېژندلو لپاره خلاصه شي

د انـسان د خپـل ځـاني پېژنـدلو مانـا بـه دا نـه وي، چـې کـوم وخـت وږی شـي، خـوراک وکـړي او یـا تـږی شـي اوبـه وڅکـي او یـا پـه غوسـه او غـضب شـي انتقام واخلـي او یـا پـه چا تېری وکـړي او کلـه چـې نفساني خواهشات پـرې غلبـه شي، نکاح وکـړي او شهوت پـوره کـړي، ځکـه چـې دا کارونـه خـو حېوانـات هـم کـوي او د دوی د ژونـد مقـصد او سـعادت ګڼـل کېږي او دي کـه چېـرې انـسان دا پور تـه ذکـر شـوي کارونـه د خپـل ژونـد مقـصد او سـعادت وګڼـي، نـو بیـا خـو د انـسان او نـورو حېوانـاتو تـرمېنځ څـه تـوپیر نـشي کېـدی، عـلاوه د ظـاهري بـدني جوړښـت څخـه چـې تـش پـه نـوم انـسان پور تـه یعنـې جـګ قـد لـري او حیوان پلـن قـد لـري او پـه څلـورو پـښو

ګرځي او په دوه پښو ګرځي

دویـم دا چـې نفـساني خواهـشات د انـسان ژونـد مقـصد او سـعادت نـه دی، ځکـه چې مېښه او هـاتي (فیـل) د ټولـو نـه ډېـر خـوراک کـوي او پـه نـورو خواهـشاتو کې هم د انسان نه زیات دي، نو بیا خو انسان د ژوند پـه مقصد او سعادت کې د نورو حېواناتو نه کم شو

او عـزت او رتبـه هـم د انـسان د ژونـد مقـصد او سـعادت نـه دی، ځکـه چـې دا هـم د نفـساني خواهـشاتو د حاصـلولو ذریعه ده

او بادشـاهي او حکومـت هـم د انـسان د ژونـد مقصد او سعادت نه دی، ځکه چې پـه ځنګـل کـې د زمـري حکومـت د انسان حکومـت نـه کامـل دی، پـه دې دلیـل چـې د انسان پـه حکومت کـې پـه یوځـای کـې داسـې څـوک پیـدا کېـدای شـي، چـې د بادشاه ه حکم څخه بغاوت وکړي

لطیفـه یـوه ورځ یـو ګیـدړ او یـو شـرمخ او یـو زمـري درې واړه د ښـکار لپـاره روان شـول، چـې پـه ځنګـل کـې یـو خـر او یـو غرڅـه او یـوه کـوتره ښـکار کـړي زمـري شرمخ تـه وویـل چې ښکار شوې غوښـې تقـسیم کـړه شـرمخ وویـل، چـې تـه د ټولـو نـه غټ یـې، نـو دا غټ ښـکار یعنـې خـر سـتا شـو او دا غرڅـه زمـا شـو او ګیـدړ وړوکـی دی دا کـوتره د هغـه شـوه زمـری پـه غوسـه شـو او د شـرمخ سـترګې یـې پـه منګولـو راووېـستې بیـا یـې ګیـدړ تـه وویـل، چـې اوس تـه تقـسیم وکـړه ګیـدړ پـه هوښیارۍ وویـل بادشـاه بـلا دې واخلـم، غرڅـهٔ دې د سحرسـباناری شـو او خـر دې بېګـاه نـاری شـو او پـه کـوتره اوس خونـد شـخوند ووهـه زمـری خوشاله شو او پـه تعجب سره یې وویـل، چې هـلاک شـې دا تقـسیم دې د چـا نـه زده کـړی دی؟ ګیـدړ ورتـه پـه مـات اواز وویل، چې د شرمخ د سترګې نه

مقـصد دا چـې د زمـري بادشـاهي د انسان لـه بادشاهۍ څخـه مـضبوطه ده، نـو کـه چېـرې بادشـاهي د انـسان د ژونـد مقصد او سعادت شي، نـو بیـا خـو زمـري پـه دې سعادت او مقـصد کـې د انـسان نـه زیـات دی او حـال دا چـې انـسان اشـرف المخلوقـات دی، ځکـه چـې انـسان مخـدوم دی او نـور ټـول مخلوقـات خادمـان دي د څـه وخـت نـه چـې پیـدا شوي د انسان په خدمت کې بوخت دي

نـو د مخـدوم یعنـې انـسان د ژونـد مقـصد او سـعادت جـدا او اوچـت دی او د خادم د ژوند مقصد او سعادت بـه جـدا او ښـکته نـوي، نـو هـر کلـه چـې خـوراک، څښاک او شهوت پـوره کـول او عـزت او

رتبه او حکومت او بادشاهي حاصلول د انسان د ژوند مقصد او سعادت نه دی، نو اوس پوښتنه پېدا کېږي چې د انسان د ژوند مقصد او سعادت به څه شی وي؟

ددې پوښتنې د حل کولو لپاره که د انسان ظاهري ترکیبي جوړښت ته ژور فکر وکړو، نو راته به معلومه شي چې د انسان بدن ل دوو برخو څخه جوړ شوی دی، چې یو یې ظاهري اسکلېټ دی، چې له مادي عناصرو څخه جوړ شوی دی، چې خوراک هم مادي دی، یعنې خوراک کول، اوبه څښل او شهوت پوره کول او دویم برخه یې روح ده، چې غېر مادي دی، چې خوراک غېر مادي یعنې مانوي دی لکه څنګه چې د روح حقیقت هر چاته معلوم نه دی، نو دا رنګه د روح غذا او خوراک چاته نه دی معلوم، پر ته له الله ج څخه نو الله ج په خپل قرآن کې ددې په اړه وايي، چې ما نه دي پیدا کړي پیریان او انسان، مګر د عبادت لپاره مې پیدا کړي دي او دا عبادت د انسان د ژوند اصلي مقصد او سعادت دی

درې ګوني

په درې کارونو انسان سپکېږي او ناوړه برېښي:

١_ په دروغو ویلو.

٢_ په کنځلو او سپکو سپورو ویلو.

٣_ د ځان په ستایلو.

۴_ په تملق (غوړمالی او چاپلوسی).

خوله په درې کارونو ورانېږي:

١_ په سوال کولو.

٢_ په پېښنو کولو.

٣_ په مېړینې.

په درې شیانو زړه مه تړئ:

١_ په مال.

٢_ په عمر.

٣_ خپل کار د بل په تمه.

درې کسان ډېر ژر شرمېږي او خجالت سره مخ کېږي:

١_ دروغجن.

٢_ غوړمالي او تملق کوونکي.

٣_ له خپل حیثیت ځان لوړ ښودونکی او له وسه د پاسه کار ته وړاندې کېدونکی.

درې کسانو په خبرې باور مه کوه:

١_ د دروغجن.

٢_ د دښمن.

٣_ د احمق.

بي بي سي اردو ویبپاڼه

د څارګرو ادارو (پټو ایجنسو) سره جګړه

ژباړه: ذبیح شفق

د امریکا مشهورې ورځپاڼې "واشنګټن پوسټ" یو رپورټ خپور کړی و، چې په هغې کې د څارګرو ادارو د پټو جګړو په اړه حیرانوونکي معلومات ورکړل شوي ول، چې موږ یې د زړه پورې والي له لامله له بي بي سي اردو ویبپاڼې څخه په مننې، پښتو ته ژباړو

رپورټ لیکي، چې تېر کال په اسلام اباد کې یو پاکستانی په اسلام اباد کې د امریکا څارګرې ادارې (سي ای ای) ته ورغلی و او پر هغوی یې د پاکستان د اتومي انرجی په اړه د معلوماتو د پلورلو هڅه کړې وه نوموړی ددې لپاره چې هغه ځان هغوی ریښتونی وښایي، نو ویلي یې ویل چې له هغه سره د سوځېدلې اتومي انرجی سکاره هم شته دي

رپوټ مخکې لیکي، چې C.I.A پر هغه باندې بد ګومانه شوه، نو له دې لامله یې د هغه په اړه پلټنې پیل کړې څه موده وروسته ور ته جوته شوه، چې د پاکستان استخباراتي اداره I.S.I د هغوی (C.I.A) پر خلاف د ډبل ایجنټ (دوه اړخیزه جاسوس) د کارولو هڅه کوي

CIA په دې اړه د پاکستان د څارګرې ادارې له چارواکیو سره اړیکې ټینګې کړې او د نوموړي په اړه یې ورڅخه بشپړ معلوماتو وغوښتل د پاکستاني ادارې چارواکیو ژمنه وکړه، چې تر بشپړو پلټنو وروسته به پایلې

CIA ته څرګندې کړي، خو څه موده وروسته دواړو ادارو په خوله مهر ولګاوه او غلي شول

رپوټ د تقاعد شویو استخباراتي مامورینو له خولې لیکي، چې له دې نه څرګندېږي چې امریکا د متحده ایالاتو او د ترهګرۍ پر خلاف له خپل لومړني دوست هېواد پاکستان ترمنځ څومره تاو تریخوالی دی په څرګنده خو امریکا د طالب یا القاعدې د کوم غړي په نیولو د پاکستان د پوځ او د څارګرې ادارې ستاینه کوي، خو په پټه د دواړو هېوادونو د څارګرو ادارو ترمنځ سړه جګړه روانه ده

رپورت کاږي، چې CIA ډېر ځله هڅه کړې چې د پاکستان د اتومي انرجی په اړه د معلوماتو راټولولو لپاره په ISI کې خپل جاسوسان وګوماري او یا یې په روپیو وپېري همداشان ISI هم هڅه کړې او کوي چې په قبآیلي سیمو کې د CIA د عملیاتو او نورو کړنو په اړه معلومات ترلاسه کړي همداشان دوی هڅه کوي چې په دې وپوهېږي چې CIA د پاکستان د اتومي پروګرام په اړه څنګه او څومره معلومات لري؟

رپورټ وايي، چې CIA د پاکستان په قبایلي سیمو کې د امریکا د څارګرو الوتکو (ډرون) د ښې نښې ویشتنې لپاره جاسوسان پیري رپورټ وایي چې د امریکا د متحده ایالاتو د پوځ دا بې پیلوټه څآرګره الوتکه له بلوچستان څخه پورته کېږي او پر قبایلو بمونه وروي

د پاکستان د څارګرې ادارې یو غړي، د نوم د نه څرګندولو په شرط وویل، چې د دواړو ادارو ترمنځ ښې اړیکې دي نوموړي دارد کړه، چې ګواکې دواړه ادارې د یو پل بر خلاف د ډبل ایجنټ (دوه اړخیزه جاسوس) کارولو هڅه کوي

رپورټ زیاتوي، چې د پاکستان استخباراتي اداره ISI پر CIA بد ګومانه ده، هغه ځکه چې د ولسمشر بش د لومړني دور پر مهال د پاکستان څارګرې ادارې له CIA سره معلومات شریک کړل، خو پاکستاني اداره هغه مهال زړه بدې شوه، چې کله دوی وپوهېدل چې CIA نوموړي معلومات د بریتانې له څارګرې ادارې سره شریک کړي دي

ددې پېښې له لامله د دواړو ادارو ترمنځ تاو تریخوالی زیات شو، چې له لامله یې د دواړو ادارو اړیکې ترینګلې شوې او ترمنځ یې د بې باورۍ فضا زیاته شوه خبره ان دې ته ورسېده، چې نږدې و پاکستان د سي ای ای

ستېشن ډایریکټر له هېواده وشړي

خو د ودواړو ادارو ترمنځ پر دې پېښو سربېره بیا اړیکې ښې شوې، خو د نوموړو ادارو ترمنځ اړیکې هغه وخت کړکېچنې شوې، چې په قبآیلي سیمو باندې د امریکا د څارګرو الوتکو بریدونه پیل شول د CIA ډایرکټیر لیون بنیټا وایي، چې د قبایلي سیمو جګړه د CIA لپاره د تاریخ تر ټولو سخته او ستونزمنه جګړه ده، چې د جاسوسی په ژبه دې ستغې سپورې سیمې ته (د شیشو صحرا) ویل کېږي، ځکه چې دلته چې څه تر سترګو کېږي، په ریښتوني هغه نه وي د CIA د القاعدې، طالبانو او نورو ترهګرو ګروپونو په اړه د معلوماتو راغونډولو لپاره د جاسوسانو په ګومارلو او پېرلو هڅه کوي او همدا کار ISI هم کوي، چې ډېر ځله دواړه ادارې هغه کس ګوماري، کوم چې بلې ادارې لا دمخه ګومارلی وي

رپورټ مخکې کاږي، چې CIA چې کوم جاسوس ګوماري، نو لومړی باید د هغه په اړه بشپړې پلټنې وکړي، چې هغه د چا پلوی دی، د CIA، د پاکستان د پوځ یا د هغه د استخباراتي ادارې او یا د CIA د دښمنانو؟

رپورټ د CIA د تقاعد شویو مامورینو له خولې لیکي، چې په قبایلي سیمو کې امریکا او څارګرې ادارې CIA ته د ورپېښو ستونزو یو لامل د نوې امریکایي ادارې ځوان او بې تجربې چارواکیو هم کېدای شي

پر امریکا د ٢٠٠١م کال تر بریدونو وروسته CIA د افغانستان و پاکستان پر پوله په قبایلي سیمه کې د جاسوسانو د ګومارلو لپاره نوي مامورین ولېږل هغوی په ناخبرۍ کې هغه خلک د جاسوسانو په توګه ونیول، چې له ډېرې مودې راهیسې د پاکستان له استخباراتي ادارې ISI سره یې کار کاوه

د CIA ډېرى تقاعد شوي مامورین په دې اند دي، چې تېر کال په خوست کې د CIA د اوو غړو د وژلو لامل همدا بې تجربې چارواکي ول CIA په دې اند وه، چې ګڼې د هغوی جاسوس به د القاعدې د دویم مشر ایمن الظواهري په اړه هغوی ته معلومات ورکړي، خو له برعکس هغه دوه اړخیز جاسوس وخوت او په خوست کې یې د CIA پر مرکز ځانمرګی برید وکړ، چې له لامله یې ٧ تنه ووژل شول

***

رپوټ: اداره

په کونړ کې دوه نوې غوټۍ وغوړېدې

د کونړ ولایت د لیکوالانو په انګړ کې دوه نوې غوټۍ وغوړېدې، چې یوه یې "او تاله خوب درځي" او بله یې "ستا د لمبې لوښه" ده.

د ۱۳۸۹ کال د اسد د میاشتې په اتمه نېټه د کونړ ولایت مرکز اسدآباد د قبایلو د ریاست د غونډو په تالار کې د دوو شعري ټولګو د مخکتنې غونډه وشوه، چې یوه یې "او تاله خوب درځي" د عبدالحلیم همت او بله یې "ستا د لمبې لوښه" د اختر محمد مومند راټولونه او لیکنه ده. ددغې غونډې تابیا په اسدباد کې د "د یاران خپرندویې ټولنې" له خوا شوې وه.

غونډه په ماسپښین مهال دوه بجې د قرآن کریم په تلاوت پیل شوه. راغلیو مېلمنو استاد محمد آصف صمیم، عبدالقیوم زاهد مشواني، عبدالحمید شورش او ګڼو نورو لیکوالانو خپلې مقالې ولوستې او همداشان ګڼو نورو لیکوالانو خپلې مقالې د موضوع اړوند رااستولي وې، چې د فرهنګیانو او دوستانو له خوا ولوستل شوې، چې ددغې برخې څخه د عبدالظاهر شکیب او عرفان الله کوټوال مقالې په دې ګڼه کې چاپ شوي دي.

همدا ډول دواړه لیکوالان په لفظي ډول ډېر زیات تقدیر شول او اغېزه او ارزښت یې د پښتو په فرهنګ کې د کونړ ولایت د فرهنګي بورډ له خوا خورا زیات وګڼل شو.

***

عرفان الله کوټوال

د "تاله خوب درځي" د مخکتنې غونډه

تر ټولو دمخه راغلیو ښاغلیو او زړه ته نېږدې لیکوالانو، شاعرانو، ادیبانو او د ادب مینه والو ته د زړه له تله خپل سلامونه او پیرزوینې وړاندې کوم.

وروسته خپلو هم مشغله ورونو هر یو عبدالحلیم "همت" او اختر محمد مومند ته د "تاله خوب درځي" او "ستا د لمبې لوښه" د شعري راټولونې مبارکي وایم.

همدا شان له "باران خپرندویه ټولنې" څخه ډېره زیاته مننه کوم، چې د داسې یو ارزښتناک بنډار تابیا یې کړې ده او لا یې زموږ د هیلو کاروان خپل هدف ته خېر کړی دی.

د قدردانۍ له دغه کړۍ وروسته زه د عبدالحلیم همت د شعري ټولګې "او تاله خوب درځي" داسې ارزونه کوم:

۱: لومړی د حالاتو ددې پېچ و تاب پړاوونو سره سره دغسې هڅه د ادب د لارویانو لپاره نیک زېری ګڼم، چې زموږ لیکوالان خپل مسؤلیت ته متوجه کوي او ضمناً خپل ذوق هم پرې خړوبوي.

۲: د ټولګې د مخکتنې په تعبیر د همت صیب کتاب پوره یوه دیوان ته ورته دی، ځکه چې د موضوع له پلوه یې هر اړخیز نظمونه پکې راخیستي دي، چې له پیل څخه تر پای پورې یې کله د ثنا، کله روماني، کله ساندې، کله د هجران، کله هم کومېدي ډوله، کله حماسي او کله کله یې په اجتماعي ډول د خپل اند ښاپېرۍ الوزولې ده.

۳: د فورم له مخې زما په خپل تحلیل څه سپین نظمونه، غزلونه او زیات یې قطعې ته ورته زنځیري اوږده نظمونه پنځولي دي چې د پښتو ادب لپاره بې یوه اندازه ابتکار ته لمن وهلې ده.

۴: پیغام یې که څه هم په لفظي ډول

ساده، خو لږ پېچلی هم دی. په ځینو نظمونو کې لوستونکي تر یو څه ځنډ وروسته معنویاتو ته رسوي.

په مېنځ کې ښاغلي لیکوال لپاره یوه ننګونه، او هغه دا چې په یوه ډالۍ یې درې مقامه (هېواد، مور او پښتو) غولولوي دي.

۵: نومـوړي لیکوال او شاعر صاحب په تشبیهاتو کې په ابتذال پښه ایښې ده او د نادرو تشبیهاتو په لور یې ګام وهلی دی، لکه دغه بېلګه چې وایي:

داسې ګڼم لکه چې واړه کاینات شي زما
جانان چې کله غېږه راکړي په ما زور وکړي
او داسې ګڼې نورې بېلګې.

که څه هم د همت صاحب په فلسفي شاعرۍ باندې خبرې کول ډېر وخت ته ضرورت لري او د هرې ځانګړنې بیان یې په دومره لږ وخت کې ناشونی دی، نو په همدې ورې لیکنې بسنه کوو.

دا چې د دویمې شعري ټولګې د مختکنې حق ادا شي او نازولی ورور اختر محمد مومند به هم منتظر وي، چې د خپل زیار په هکله واوري، نو د خپل نظر په چوکاټ راځو "ستا د لمبې لوښه" ټولګې ته.

نومـوړې ټولګه سر تر پایه د غزل په فورم کې لیکل شوې ده، چې یوه ښه ورپکې د ترجیع هم په سترګو کېږي. د پیغام له پلوه د هجران تودو او سړو ډېر زوروللي دي، خو زیات ټینګا د پښتنو د در په دریو په حال، د توصیې ښه او د سولې په هیلو راڅرخېدلی دی. واقعاً تشبیهات، استعارې او کنایې زیاتې په زړه پورې دي او د بیان او معاني برخه یې نسبتاً ښه ده. د کلام ښه یې روانه او سلیسه ده، چې تقریباً زیات لوستونکي ترې په اسانۍ سره استفاده کولای شي.

ټول بدیعي صنعتونه او معنوي ارزښت یې د بېلګې په توګه لکه چې ښاغلي مومند صیب وایي:

ای پښتنې محبوبې څنګ به دې رقیب ووینې
په خپلو وینو سور سالو دربانديې خور پروت یم
لکه شبنم چې په سرو شونډو د ګل وورېږي
داسې مې ځان په تا شیندلی په هر لور پروت یم

د ستاینې او تحسین وړ دي.

د شعر د پیغام زیاته برخه یې روماني یا عشقي ده، چې پاتې نوره برخه یې د حماسي او اجتماعي یا ټولنیز حیثیت په لرلو سره، له پامه نشي غورځېدلی.

په پای کې د دواړه لیکوالو قلم تاند، عمر یې اوږد او د پښتو ادب د نثر لیکنې په برخه کې هم د دوی دقلم مټ ښه وهلی غواړم. د سیمې او هېواد ټول فرهنګي او ادبي شخصیتونه او په ځانګړې ډول د پښتو ادب لارویان دې، ښاد، اباد او سرلوړي اوسي.

***

د ستورو کاروان

د اوښکو سمندر

نسیم ستوری

دا پښتانه چې در په در ښکاري نن
د پښتونخوا زړګی پرهر ښکاري نن
د ژوند ائینه د بخت بازار کې ړنده
په وینو رنګ چې خړ خیبر ښکاري نن
د حسن باغ کې سره ګلونه مړاوي
په هره لاره چې محشر ښکاري نن
د وچو شونډو د پرهر سینې ته
موسکا ده ورکه ژړا سر ښکاري نن
لکه د زهرو ګوټ دی تېر به یې کړو
خوږو پرځای چې ترخه کر ښکاري نن
د ژوند محل مو نړېدلی ښېخ نه
دا کور او کلی مو کنډر ښکاري نن
د اعتبار لمن شلېدلې مو ده
په غلا به ګرځو چې خطر ښکاري نن
وطنه چا کړې د نظره راته
چې دې وران شوی هر ګودر ښکاري
د ځمکې روح ځیرې ګرېوان ګرځي بیا
بېلتون چې زور شو شور او شر ښکاري نن
زه نسیم ستوری به اوس تل زورېږم
ژوند چې د اوښکو سمندر ښکاري نن

کونړ سیند

زرلښت حفیظ

د کونړ سیند یمه څپو کې لر او بر یادوم
زه یم خادم د خپل ملت پښتون ټبر یادوم

بیا د غني له شعر دیوان سره موجونه وهم
زه د ولي بابا ارمان اټک خیبر یادوم

لکه د باز بری به پورته کړي منګولو کې خپل
چې سره ټول کړي پښتانه سوله هنر یادوم

جرګه جرګه به شي د خان غفار مزاره پورې
د نارنج ګل میلې ته ځي تر ننګهاره پورې

سوله به بیا په خندا راشي دا جانان وطن ته
د تمدن کاروان سره د ملنګ جان وطن ته

بیا د نازو د ارمانونو میرویس خان به راشي
هم د حفیظ د ارمانو ښکلی دوران به راشي

غزل

عصمت الله ملنگ

بس دی جانانه زړه کې زور نه لرم
پکې د مستۍ ځوانۍ شور نه لرم
زه یم بې کوره یو خوږ پرې مسافر
پردی وطن دی پکې کور نه لرم
دا خپل پردي رانه جلا جلا شو
بې کسي زور شوه ځکه ورور نه لرم
د زړه پرهرې مې سوځېږي خدایه
هر یو پرهر ته یې ټکور نه لرم
"عصمت ملنگه" بې وسی په غېږ کې
والله په چا باندې هم پور نه لرم

***

غزل

اختر محمد مومند

څه بې مانا خوبونه وینو څه تعبیر نه لري
زموږ د ژوند هینداره تته ده تصویر نه لري

مینه میراته د سرې میراته وي خوبونه
بې مینې ژوند چې مزه نه لري شوګیر نه لري
زما د قوم د روستووالي راز به دې کې پټ وي
چې حریفان لري حریف لره تدبیر نه لري
دا په بارودو چې نازېږي دا بې رحمه خلک
دوی بلا زور لري خو زور مې د تکبیر نه لري
ټپه هم هغه ده خو ژبه د ملالۍ نه شته
میوند هغه دی خو ټپه پکې تاثیر نه لري
زما رقیب پکې زما په ارمان لوبې کوي
د زړګي ور مې کونډه نه لري زنځیر نه لري

د چا د درد احساس به څنګه کوي څوک مومنده
څوک چې په خپل وجود پرهر په ژبه ویر نه لري

غزل

سمیع الله خاکسار

نه کېږي والله زندګي نه کېږي
یاره غېږ له تا زندګي نه کېږي
ټوله شپه سندرو کې دې ستایمه
ستا ځینې جدا زندګي نه کېږي
کور کلی مالت له مانه پاتې شو
بس شومه رسوا زندګي نه کېږي
ټول عمر له تا پسې ژړېږمه
نوره په ژړا زندګي نه کېږي
څه سمیع خاکساره کډه نغاړه ترې
دلته نور د چا زندګي نه کېږي

***

غزل

عبدالحکیم حیران/کابل

ذهن د مینې پټ رازونه لیکي
پکې رقیب ته وزارونه لیکي

تل تصور د زندګۍ ملګري
د ژوند کتاب کې یادګارونه لیکي
د عشق زیارت کې ستا د حسن ملنګ
ټپ جنډه کې فریادونه لیکي
قلم صنم ته د امید په ژبه
بیا د لیدلو ارمانونه لیکي
لیکوال د سترګو مې د اوښکو په رنګ
د مخ کاغذ کې تېر یادونه لیکي

"حېرانه" غم د اسویلو په پاټو
د مرګ سلګۍ ته فریادونه لیکي

***

غزل

عسکر/لغمان

شونډې دې سرې پستې پستې دي اشنا
دا دواړه سترګې دې ډیوې دي اشنا
څومره د مینې خوږه ژبه لرې
د ناز خبرې دې خوږې دي اشنا
چې د سپوږمۍ شغلې ورکېږي پکې
دا دې د سپین مخ پلوشې دي اشنا
چې کله جال او کله ټال غوندې شي
دا دې د زلفو زاویې دي اشنا
زه خو دې مینه کې طواف کومه
دا مې د مینې فیصلې دي اشنا
عسکره ته چې په دې لارو درومې
دا لارې سرې دي او اوږدې دي اشنا

***

اروابناد کبیر ستوري ته

مطیع الله سراچه وال

الله ورکړی په جنت کې لوړ مقام
ده پښتو ته خدمت کړلو تل مدام
چې ژوندی و لر او بر غم کې مصروف و
کبیر ستوری و د لر او بر امام
په خارج کې هر وطن دپاره کار کړو
و زرین یې هر یو شعر او هر کلام
وقف کړی یې و ځان د قوم دپاره
جدا شولو یتیم شو زموږ قام
وخت یې تېر کړو قلمي مبارزه کې
تر هغې پورې چې عمر شو تمام
مغفرت ورته اوس غواړو له سبحانه
ګرځېدلو پښتونخوا ته صبح و شام
دی مزار یې په کونړ کلي کې ګوره
سراچه وال وایي په دوی باندې سلام

د کبیر ستوري صاحب په مړینه

مصطفی ارین/جرمني

که عنقا هم شم زه به تلې د جانان ښکلوم
خمه د ستوري په خاطر مخ د آسمان ښکلوم

ورېځو ته وایم چې ما پرېږدي ده پښتو راسره
پاس بې خلېږي نوم او بل بې دا ارمان ښکلوم

یوه، یوه مرۍ ترې باسم یو، یو غم ورکوم
د خیبر رسم پرې راښکم بیا یې ګرېوان ښکلوم

زه که یو زوړ غوندې ارواح شم د "رحمان" په امسا
دې لر او بر وکې به ګرځم "خوشال خان" ښکلوم

خدای مې دې داسې توتکی کړي چې قبرونو ته ځم
د "احمد خان" سره دا ستر بابا "رحمان" ښکلوم

چې شرق او غرب پرې ستړی شوی داد چا بدن دی
ځم د پښتو زخمي ټپو سره آخان ښکلوم

ټپس خو نه یم په آواره نا حلالې ځتم
زه هغه باز یم چې پامیر او کهکشان ښکلوم

ټیټ راته مه ګوزرئ ځپه دا اباسین یمه زه
زه کاني بوټي د خپل ګران افغانستان ښکلوم

لکه زما د وینو رنګ د یار له شونډو وتی
ځکه "آرین" سره بیا لعل د بدخشان ښکلوم

***

د ماشومتوب یادونه

بصیر بیدار ستوري

هغه چنار هغه ګودر درته یادېږي که نه
زموږ د کلي مازیګر درته یادېږي که نه
چې به فضا وړمې وړمې غرونه شینکي نه ډک وو
د سیند شمال او روڼ سحر درته یادېږي که نه
چې ما او تا به پکې لوبې کله جنګ کولو
د کلا خوا کې زوړ کنډر درته یادېږي که نه
چې به ولس راجمع شوی و د کلي په کار
هغه غوبل هغه اشر درته یادېږي که نه
اوس هغه هر څه کنډواله دي غرونه تول سپېره دي
شنه ځنګلونه د نښتر درته یادېږي که نه
چې ما او تا به پکې پانې ټولولې د باغ
هغه پیوند پیوند څادر درته یادېږي که نه
په وړه ژبه چې به موږ خوږې قیصې کولې
شپه د سپوږمۍ ورځ د اختر درته یادېږي که نه
بېداره تېرې قیصې تېر یادونه پرېږده بس که
اوس هغه خپل کلی تنر درته یادېږي که نه

***

اختریز دودونه

محمد یوسف خدمتګار مزدورزوی

که نړۍ ورپسې چاڼ څوک سراسر کړي
خپلو خلکو کړو او وړو نه ځان خبر کړي
ولسي دودونه هر چېرې درانه وي
پښتانه په پښتونواله ژوند بهتر کړي
په مانا د محبت به هله پوه شي
یو پښتون چې بل پښتون له غېږه ورکړي
افغاني کمیس پرتوګ د ښکلا نښه
یو ځانګړی خوند لونګۍ سره څادر کړي
جینکۍ چې په لاسو نکریزې کېدي
په یووالي خوشحالۍ سره اختر کړي
سره جمع شي لنډۍ د مینې وایي
پټ غمونه له زړګیو رابهر کړي
د کډوالو څه اختر وي خدمتګاره
بس په یاد د خپل وطن د ژوند سفر کړي

پښتنه مینه

پلوشه ساپی

د زړه محفل کې مې ستا مینه په نڅا ښکاري
ځکه ویجاړه راته دا ښکلې دنیا ښکاري
ستم جفا دې د زړه کور راته پخوا وران کړی
که راته خاندې ماته هم ظلم، تعدا ښکاري
هر دم مې هیلې ارزوګانې د زړه کور کې ګرځي
په هرې هیلې کې قسم دی چې نوم ستا ښکاري
که د حسرت اوښکې په مخ مې بارانونه جوړ کړي
ماته د یار په درد او غم کې لا دوا ښکاري
د زړه قطرې مې ستا د مینې ناکردو ته ورکړې
زخمي زخمي زړه ته مې دا مینه شفا ښکاري
د پښتنې مینې د ننګ او پت ساتو په خاطر
د پلوشې مینه کې یو جهان حیا ښکاري

***

د کونړ ښکلا

عبدالهادي بېلوال

کونړ ښکلي درې دي جګ جګ غرونه یې تاجونه دي
غټ غټ ستر ځنګلونه یې زلفانو اوربلونه دي
نورګل، څوکی، نرنګ یې لمنه پترې داره ده
دیوګل، مزار، باډیل یې د زنې شنه خالونه دي
سرکانو، کنړ خاص او پشد یې سره شالونه
ښاپسته دواړه سیندونه یې د زړه صفا رګونه دي
نواباد، تیشه، کېراله، منډه کول یې سپین غاښونه
درې د پېچ، اسمار یې د تنې دواړه لاسونه دي
شیګل، اسمار، کامدېش یې سلایي د تورو سترګو
وټپور، کنډې مورچل یې د لمنې پرکونه دي
قمچی، لودم، شینګام یې زونډې د لونګینو
سیمتام درګه او بېله یې د پوزې چارګلونه دي
ماشوګل، خونان ګړی یې اوږی د سپینې غاړې
باندې پاس ددې غرونو یې د غاړې امېلونه دي
دیرې، حجرې یې تولې بېلواله قدرناکې دي
پېغلې صبر ونې او ځوانان یې چنارونه دي

ای پر ما ګرانې!

استاد عمر پاڅون

ای پر ما له خپله ځانه ګرانې!
ای زما د سترګو تورې ته چېرې یې؟
زما د زړه ستنې ستا په لور کږې دي
ستا د لیدو په انتظار ډېر ناقرار یم
ای پر ما ګرانې زړه ته مې نږدې، ستا لیدو ته سترګې په لار یم
وایم چې تل تر تله راته مخامخ ولاړه یې
کله کله در ته سترګې په لار په انتظار یم ،، ستا په لیدو کې سترګې ښه کېږي ، وایم چې ته به کله ښکاره کېږې، چې یوه ګړۍ چې راسره نه یې ، ناارامه او ناقلاره یم، وایم څه شی مې ورک کړي دي
د سترګوز نور مې خداېږو چې زیاتېږي ،
زړه مې خوښېږي ، روح مې تازه کېږي ، بدن مې ارامېږي ،
تنده مې ماتېږي ، ستوماني مې ورکېږي ،
وایم چې شپه او ورځ راته مخامخه ولاړه اوسې
ای پر ما ګرانې! ما یواځې مه پرېږده، چې سترګې مې تا پسې وځي ، هره ګړۍ او هره لحظه راسره اوسه
کله ناکله چې راڅخه ورکه شې ، ناقراره درپسې ګرځم
کله کله راڅخه د سترګو په رپ کې پنا شې
بیا سرګردانه درپسې ګرځم ، چې مینده دې کړم
ای پر ما ګرانې! ما یواځې مه پرېږده
یخنۍ نیولی یم ، چې زر دې خپلو شونډو ته کړم ، خپل زړه درباندې ګرم کړم او د ساعتونو ساعتونو تنده مې درباندې ماته کړم
باور وکړه چې تا ووینم یخني مې وځي
نو ای زما د شنو چایو چاینکې ، ته چېرې یې؟

د ماشومانو او تنکیو ځوانانو لپاره

کبرجنه شهزادګۍ

او سوالګر سندرغاړی

ژباړه: اناهیتا روهي

هغه وخت چې ما او تا سره نه پېژندل، يو پاچا و، چې يوه لور يې درلوده او ده ته ډېره ګرانه وه. شهزادګۍ ته خدای پاک بې انتها ښايست ورکړی و ځومره چې شهزادګۍ ښکلې وه، له هغې ځو واري زياته کبرجنه، مغروره او بد ژبې وه تل به يې په خلکو ملنډې وهلې او ځان به يې تر ټولو لوړ ګاڼه

يو وخت پاچا ځان سره فکر وکړ، چې اوس مې لور لويه شوې ده بايد چې واده وکړي او خپل ژوند ولري لرې او نږدې ټولو پاچاهانو، حاکمانو، درباريانو او نورو ډېرو معتبرو خلکو ته يې بلنليکونه ولېږل او خپلې ماڼۍ ته يې راوغوښتل پاچا خپلو مېلمنو ته وويل «زه غواړم چې لور مې واده وکړي داچې تاسو ټول دلته ياست، زما لور به ستاسو له منځه د خپل ژوند ملګری خوښ کړي»

رابلل شوي مېلمانه په قطار کې ودرېدل شهزادګۍ د هلکانو د ليدو لپاره سالون ته راننوته، لومړي هلک ته يې وکتل، وروځې يې سره کښته پورته کړې، ويې ويل «دا ځومره چاغ دی» دويم هلک ته يې وکتل، ويې ويل «دا ځومره اوږد او نری دی لکه سيخ» درېيم ته يې وويل «دې لويشتينکي ته ګوره» څلورم ته يې وويل «دا رنګ دې ولې سپين دی؟» پينځم ته يې وويل «دې ته وايې رنګ؟ تک سور» شپږم ته يې وويل «ته خو داسې وچ يې لکه لمر ته پروت لرګی»

په دې توګه يې هر يوه ته يو څه وويل او خپه يې کړل؛ خو د ټولو په منځ کې يو بل شهزاده و چې شهزادګۍ ور ته وويل «ستا مخ د هګۍ په شان اوږد دی او دا زنې ته دې ګوره لکه ماته مېښوکه»

پاچا چې د خپلې لور دا خبرې او حرکات وليدل، ډېر سخت خپه او په غوسه شو له لږ فکر وروسته يې د ټولو په مخکې خپلې لور ته وويل «تا د ډېرو ښکو خلکو سپکاوی وکړ اوس هر هغه سوالګر چې سبا سهار لومړی زموږ د ماڼۍ ور وټکوي، ته به له هغه سره واده کوې، دا ستا د اعمالو سزا ده»

سبا سهار يو سوالګر سندرغاړی د ماڼۍ د دروازې شا ته ودرېد او په سندرو يې پيل وکړ پاچا وويل «سوالګر سندرغاړی ماڼۍ ته راوغواړئ» سندرغاړی په خيرنو او شلېدلو جامو د پاچا مخې ته ودرېد او په لوړ اواز يې سندرې پيل کړې بادشاه ور ته وويل «ستا غږ او ستا سندرې مې دومره خوښې شوې، چې غواړم په ستاينه کې خپله لور در واده کړم»

شهزادګۍ هکه او حيرانه ودرېده؛ خو پلار يې ور ته وويل «ما د ټولو په مخ کې درته ويلي وو، چې ته به له هغه سوالګر سره واده کوې، چې سبا سهار زما د کور ور وټکوي او دا ستا د خپل غرور پايله ده» شهزادګۍ ډېرې پلمې وکړې؛ خو يوې خبرې يې هم ځای ونه نيوه په څو شيبو کې د

شهزادګۍ او د سوالګر سندرغاړي واده جوړ شو پاچا خپلې لور ته وويل «ته اوس د سوالګر ښځه شوې، ته ما سره نوره په ماڼۍ کې نه شې اوسېدی ستا د ژوند هر څه له همدې سوالګر سره دي»

سوالګر او شهزادګۍ دواړه روان شول تر ډېر مزل وروسته يوه ښکلي ځنګل ته ورسېدل شهزادګۍ له سوالګر نه پوښتنه وکړه «دا ښکلی ځنګل د چا دی؟» سوالګر په ځواب کې ور ته وويل «دا د هغه شهزاده دی، چې تا د ماتې مېښوکې نوم پرې ايښی و؛ که تا له هغه سره واده کړی وای، اوس به دا ځنګل ستا وای» شهزادګۍ وويل «هو کاشکې واده مې ورسره کړای وای»

دوی دواړه په لاره سترې او ستومانه روان وو، چې يوه ښکلي چمن ته ورسېدل د دمې لپاره هلته کېناستل شهزادګۍ بيا پوښتنه وکړه «دا څومره شين او پاک چمن دی دا د چا دی؟» سوالګر سندرغاړي وويل «دا د هغه چا دی، چې تا تر هر چا ډېرې ملنډې پرې ووهلې او د هغه په زنې دې د ماتې مېښوکې نوم کېښود که تا واده ورسره کړای وای اوس به دا هم ستا وای» شهزادګۍ په پښيمانۍ وويل «هو، کاشکې مې واده ورسره کړای وای»

دوی په لار کې له يوه ښار څخه تېرېدل شهزادګۍ وويل «دا څومره لوی او ښکلی ښار دی دا کورونه يې څومره ښايسته دي چې دا به د چا وي؟» سوالګر ور ته وويل «که تا واده ته هو کړی وای، اوس به دا هم ستا وای دا ټول د هغه شتمن شهزاده دي، چې تا ور ته وويل، چې مخ دې د هګۍ په شان دی» شهزادګۍ چې ډېره پښيمانه وه، ويې ويل «کاش چې ما دا کار نه وای کړی، اوس به دا هر څه زما وای اوس به زه هم شتمنه وای اوس به زه هم د يوه شهزاده ښځه وای»

سوالګر په غوسه ور ته وويل «دا کار زما نه دی خوښ؟ کاشکې له هغه سره مې واده کړی وای او کاشکې له ده سره مې واده کړی وای اوس زه ستا خاوند يم او ته زما مېرمن اوس پکې هغه او دغه نشته»

دوی په همدې خبرو کې وو، چې يو وړوکي او زوړ کورګي ته ورسېدل شهزادګۍ چې په ملنډو روږدې وه، په کبرجنه خندا يې وويل «دا څه رقم کور دی؟ دا دروازې ته يې ګوره، چې دا به د چا وي؟» سوالګر ور ته ځواب ورکړ «دا کور زما او ستا دی تر دې وروسته به زه او ته په همدې کور کې اوسېږو»

د کور دروازه ډېره ټيټه وه، شهزادګۍ په ډېره خوارۍ کور ته ننوته سوالګر ته يې وويل «مزدور ته ووايه چې ماته ډوډۍ تياره کړي، وږې يم» سوالګر ور ته وويل «دلته مزدوران نشته هر کار بايد پخپله وکړې اوس ته پاڅه، اور بل کړه، ماته د ډوډۍ او چايو تياری ونيسه چې زه هم وږی يم او هم ستړی»

شهزادګۍ په خپل ځای کې ولاړه وه او نه پوهېده، چې اور څنګه او په څه شي بل کړي؟

سوالګر ور ته وويل «ستا خو د اور بلول هم نه دي زده» بيا يې په خپله اور بل کړ او ډوډۍ او چای يې تيار کړل

دوی دواړو څو ورځې په هغې ډوډۍ تېرې کړې چې په کور يې درلودله بله ورځ سوالګر شهزادګۍ ته وويل «دا رقم خو ژوند نه کېږي زه او ته بايد دواړه کار وکړو، چې د خوړلو لپاره څه ولرو»

سوالګر له غره نه شهزادګۍ ته ميرزي راوړل او ور ته يې وويل «ته له دې نه ټوکرۍ جوړوه او زه به يې په بازار کې پلورم» شهزادګۍ هېڅکله هم ميرزي نه وو ليدلي او په دې هم نه پوهېده، چې ټوکرۍ څه ډول جوړېږي ميرزي يې واخيستل، تنکي لاسونه يې په ميرزو پرې پرې شول

سوالګر ور ته وويل «ته خو دا کار نه شې کولای زه به در ته د اوبدلو يوه څرخه راوړم ته له وړيو مزي او تارونه جوړوه او زه به يې په بازار کې خرڅوم کېدای شي دا کار به در ته يو څه اسانه وي»

خو د شهزادګۍ ګوتې ډېرې تنکۍ وې، د وړيو څېږو تارونو يې هم په ګوتو وينې راروانې کړې

سوالګر چې د شهزادګۍ وينې وينې ګوتې وليدې ويې ويل «زه خو چې تا ته ګورم، ته يو کار هم نه شې کولای تا سره ژوند کول هم ګران کار دی؛ خو دا ځل به تر ټولو اسانه کار درته پيدا کړم او هغه دا چې زه به تا ته خټين «کلالي» لوښي راوړم، ته يې په بازار کې خرڅوه» شهزادګۍ ور ته وويل «زه خو دا کار نه کوم که څوک مې په بازار کې وپېژني، دا خو ډېره د شرم خبره ده» د شهزادګۍ خبرو په سوالګر کومه اغيزه نه درلوده، هغه ور ته وويل «که غواړې چې ژوند وکړې؛ نو بايد چې کار وکړې او زحمت وباسې»

شهزادګۍ په بازار کې د خټينو لوښو په خرڅولو پيل وکړ، څو ورځې يې ښه ګوزاره وشوه بله ورځ سوالګر نوي لوښي ور ته راوړل شهزادګۍ له نويو لوښو سره بازار ته لاړه، په يوه ځای کې يې ټول لوښي د خرڅلاو لپاره سر په سر کېښودل

یو څو لوښي یې لا نه وو خرڅ کړي، چې یو سړی په اس سپور د بازار له منځه تېرېده، یو ناڅاپه یې اس په لوښو ورغی او ټول یې په یو خرپ مات کړل

شهزادګۍ په ژړا شوه، نه پوهېده چې څه وکړي بس همدا یې ویل چې زما خاوند به ما ته څه وایي همداسې په ژړا ژړا کې کور ته راغله او کیسه یې سوالګر ته وکړه سوالګر چې د شهزادګۍ اوښکې ولیدې نور هم په غوسه شو ویې ویل «په بازار کې ته وې او که زه؟ لوښي تا خرڅول که ما؟ اوس نو ژاړه مه زه خو چې تا وینم ته د هېڅ کار نه یې یو کار هم نه شې کولای؛ زه نن د خپل پاچا ماڼۍ ته تللی وم، هلته مې په اشپزخانه کې ستا لپاره کار پیدا کړی دی ته به هلته د کار په بدل کې ډوډۍ هم خورې او پاتې شونې ډوډۍ هم کور ته راوړې شې»

شهزادګۍ په اشپزخانه کې د اشپز سره په کار لګیا شوه هلته یې تر ټولو سخت او درانه کارونه کول، مازیګر به چې کور ته راتله نو اشپز به دوه دېګه په ملا وروتړل او پاتې شونې ډوډۍ به یې په دېګونو کې ورته واچوله شهزادګۍ به دېګونه خپل کور ته راوړل

شهزادګۍ په خپلو کړو وړو ډېره پښېمانه وه، هر ځل به یې افسوس کاوه، چې ولې مې په خلکو ملنډې وهلې؟ ولې مې دومره کبر کړی و؟ ولې مې دا فکر نه کاوه چې کېدای شي، څوک به زما په خبرو خپه شي

څو وخته وروسته د پاچا د مشر زوی واده و شهزادګۍ په اشپزخانه کې ډېر کار کړی و، ډېره ستړې وه، خپل د ډوډۍ دېګونه یې په ملا وتړل او کور ته د تلو نیت یې وکړ لا تللې نه وه چې ځان سره یې وویل «قسمت ته ګوره کنه اوس به زه هم د دې خلکو په منځ کې وای تر ټولو به مې ښکلي کالي اغوستي وای او تر ټولو به ښکلې ښکارېدم؛ خو اوس به د پردې له شا وګورم، چې څوک راغلل او څنګه ښکاري؟»

دویم پوړ ته وختله د سالون د پردې تر شا یې پټ پټ هغه مېلمانه کتل، چې ښکلي او قیمتي کالي یې اغوستي وو او ګډېدل په خپل حال یې زړه ډېر خوږېدلی و، سترګې یې له اوښکو ډکې وې

خپل دېګونه یې راسم کړل،

غوښتل یې چې خپل کور ته لاړه شي، چې تر شا یې یو شهزاده ولاړ ولیدو شهزاده وریښمین کالي اغوستي و، د سروزرو غاړه یې په ټټر زنګېدله شهزادګۍ سخته ووېرېده، غوښتل یې منډه کړي، چې شهزاده له لاسه راونیوه او ورته ویې ویل «ښکلې سوالګرې زه غواړم چې ته له ما سره ونڅېږې» شهزادګۍ خپل لاس راکش کړ او چې شهزاده ته یې وکتل نو دا هماغه شهزاده و، چې دې د ماتې مښوکې نوم یې پرې ایښی و

شهزادګۍ هڅه کوله چې له شهزاده نه ځان خلاص کړي او وتښتي؛ خو کامیابه نه شوه د دوی په همدې کشمکش کې د شهزادګۍ له ملا نه دېګونه راولوېدل او د سالون په دروازه کې نسکور شول ټول مېلمانه ځای پر ځای ولاړ وو او ځینو په لوړو اوازونو خندل شهزادګۍ له شرمه تکه سره اوښتې وه، په زړه کې یې دعا کوله چې کاش دا ځمکه نیمه شي او ما د ننه کړي

بیا یې منډه کړه خو لا زینو ته نه وه رسېدلې، چې شهزاده له مټو راونیوه، ورته ویې ویل «مه ډارېږه، مه تښته هغه سوالګر سندرغاړی، په بازار کې په اس سپور هغه سړی، چې ستا ختین لوښي یې مات کړي وو، د بادشاه په اشپزخانه کې اشپز او اوس دغه شهزاده چې ستا مخ ته ولاړ دی، دا ټول زه وم هغه څوک چې تا د ماتې مښوکې نوم پرې ایښی و

ما چې ته د لومړي ځل لپاره ولیدې، خوښه مې شوې مګر کله چې مې ستا کبر ولید نو ځان سره مې وویل «ته به زما شې خو بې له کبره» او دا کار مې ستا د پلار په مصلحت کړی و

شهزادګۍ په ژړا شوه او ویې ویل «تاسو ډېر مهربانه یاستی؛ خو زه ستاسو وړتیا نه لرم» شهزاده ورته وویل «ته مخکې هم زما مېرمن وې او اوس به هم زما مېرمن یې؛ خو زه غواړم چې ته په دې ماڼۍ کې له ما سره نوی ژوند پیل کړې»

څو تنه ښځې راغلې، شهزادګۍ یې له لاسه ونیوه او له مینځلو وروسته یې د ناوې په کالیو کې سالون ته راوسته شهزاده او شهزادګۍ له سره واده وکړ او په خوشحالۍ یې خپل ژوند پیل کړ

مور د دوی له واده وروسته سره وپېژندل زمور د پېژندلو خوښي د دوی د واده له خوښیه کمه نه ده

***

د افغانستان د ملي موزیم لنډه پېژندنه

ولي شاه طبیب

انسانانو په نړۍ کې د خپل پیداښت له سباوون سره د خپل ژوند د دوام لپاره د خوراک، څښاک، پوښاک او استوګنځي په برخه کې اقدام وکړ او په دې ټولو برخو کې یې لومړني افزار، وسایل او لوازم جوړ کړل همداراز دوی لومړني هنري آثار په تیرو کې تصویرونه د تېر. توږنې له لارې ګټین ښیزونه او بیا اوسپنیز، خاورین، لرګین ښیزونه جوړ کړل او ورو، ورو صنایعو وده وکړه او د دوی ژوند پرمخ ولاړ د پرمختګ په دوره کې انسانانو دې ته توجه وکړه، چې د خپلو تېرو شویو نیکونو د لاس نښې خوندي کړي او په خوندي ځایونو کې یې وساتي او همدا وخت و، چې د موزیمونو جوړولو ته اړتیا پیدا شوه

د ترلاسه شویو معلوماتو له مخې تر ټولو لرغونی موزیم هغه مصری موزیم دی، چې له نن نه دوه زره درې سوه کاله وړاندې د بطلیموس په وسیله د مصر په اسکندریه کې جوړ شوی و، تر دې وروسته د اشخاصو په وسیله د لرغونو اثارو ټولولو دوام وکړ، خو د شپاړسمې پېړۍ په اواخرو کې د لرغونو آثارو مینه وال ډېر زیات شول او پانګه والو د ځانونو لپاره زړو آثارو او شخصي کلیکسیونونه جوړ کړل او بیا ځینې دا ډول کلیکسیونونه په موزیمونو واوښتل تر اوولسمې پېړۍ راوروسته د نړۍ په بېلابېلو هېوادونو کې په سوونو موزیمونه جوړ شول، چې ځینې یې نړېوال شهرت لري، لکه د فرانسې د لوور موزیم، د لندن برټش موزیم، د نیویارک عمومي موزیم، د مصر فرعوني موزیم، د لاهور موریم، د

کراچۍ موزیم، د ایران ملي موزیم، د هند ملي موزیم او داسې نور

افغانستان چې د انسان د لاس پنځوس زره کلنې نښې پکې دي، تراوسه یې ډېرې برخې لا ناسپړلې پاتې دي او تراوسه یې ډېر تاریخي آثار لا د ځمکې په زړه کې دي له افغانستان نه لېږدونکي آثار له زر کلونو راهیسې خلکو پېژندل او ننداري به یې کېدلې، لکه د بامیانو ۳۵ متره او ۵۳ متره بودایي مجسمې، چې له څه کم دوه زرو کلونو راهیسې یې بهرنیو او کورنیو نندارچیانو ننداره کوله، چې څو کاله وړاندې د تعصب، وروستو مغزونو او د وحشت کرغېړنو لاسونو په باروتو او بمونو له بېخه راونړول او یا د بلخ، هرات، غور، کندهار، ننګرهار، سمنګان، غزني، هلمند او نورو ولایتونو مجسمې او نور لرغوني آثار

په ۱۹۱۹ کال د افغانستان د خپلواکۍ تر لاس ته راتلو وروسته د پرمختګ د نورو کارونو د پیلېدو ترڅنګ د ملي موزیم جوړولو کار هم پیل شو، د افغانستان د اساسي تشکیلاتو او د پوهنې وزارت په نظامونو کې ددې وزارت په تشکیلاتو کې د حفریاتو او موزیم ماموریت رامنځ ته شو، دې اداري دنده درلوده چې له فرانسوي هیات سره د شوي تړون له مخې هغه آثار، چې د افغانستان برخه ده خوندي کړي، تنظیم یې کړي او په موزیم کې یې ننداري ته وړاندې کړي تړون فرانسویانو ته حق ورکاوه، چې له دوو سره ورته او مشابه آثارونه یو یې فرانسې ته ولېږدوي

د افغانستان ملي موزیم په ۱۲۹۷ کال د باغ بالا په ودانۍ کې د عجایب خانې په نامه جوړ شو، چې لومړی ځینې زاړه حربي وسایل، د جهاد بېرغونه، لاسي کارونه، د قرآن کریم او تفسیر خطي نسخې او نادر کتابونه پکې راغونډ شوي وو، خو شپږ کاله وروسته دا آثار له باغ بالا نه د ارګ د باغچې کوټې ته راوړل شول، نور آثار یې ورسره یوځای کړل او د ۱۳۰۳ کال د لړم په ۲۵مه نېټه په داسې حال کې، چې د پوهنې وزیر فیض محمد خان او د باندنیو چارو وزیر علامه محمود طرزي د موزیم په ارزښت او د تاریخي آثارو د ساتلو په ګټو وپناوې وکړې، د اعلیحضرت غازي امان الله خان له خوا رسماً پرانیستل شو او د وخت لویانو ډېر قیمتي شیان موزیم ته د سوغاتونو په توګه ورکړل

د ۱۳۰۷ کال په کورني اړو دوړ کې د موزیم یو شمېر مجسمې د امیر حبیب

الله کلکاني په امر ماتې، یو شمېر آثار يې چور او يوه برخه يې پاتې شول د هېواد تر نجات وروسته په موزيم کې پاتې آثار په دارالامان کې په يوه ودانۍ کې تنظيم شول او له دې سره موزيم په ښه ډول ترتيب شو، آثار يې په تاريخي دورو ووېشل شول او د سکو، مجسمو، ډبرليکونو او نورو لپاره بېلابېلې خونې وټاکل شوې او د کابل موزيم نوم پرې کېښودل شو

په ۱۳۳۶ کال کې موزيم له يونسکو سره تړون وکړ او کابل موزيم د نړېوالو نورمونو په رڼا کې له سره تنظيم شو او هم د موزيم ګڼ آثار په نړېواله توګه ثبت شول په ۱۳۵۳ کال کې موزيم نور هم انکشاف وکړ او خاصه توجه ورته وشوه، د موزيم تر جوړېدو وروسته د هېواد له بېلابېلو برخو نه تاريخي آثار کابل موزيم ته راوړل شول او هم په ځينو ولايتونو کې منقول او غېر منقول موزيمونه جوړ شول لکه په غزني کې يو منقول او بل د سردار غونډۍ غېر منقول موزيم، د کندهارموزيم، د هرات موزيم، د ميمنې موزيم، د بلخ موزيم، د باميان غېر منقول موزيم، د ننګرهار د هډې غېر منقول موزيم او ځېنې نور واړه واړه موزيمونه د کابل د ملي موزيم زيانونه هغه وخت پيل شول، کله چې شوريانو د وژلو ځای ته د حفيظ الله امين د لېږلو پرېکړه وکړه امين ته يې ووېل، چې موزيم له دارالامان نه ارګ ته راوړي او دی له ارګ نه دارالامان ته ولېږي، د موزيم ډېر نفيس او قيمتي آثار په ډېر بېړني ډول بې ځايه شول، چې په دې ترځ کې يو شمېر نفيس اثار مات شول او يو شمېر قيمتي آثار غلا شول

د نجيب د حکومت پر وخت موزيم بېر ته په دارالامان کې خپل پخواني ځای ته نقل شو، خو دده تر سقوط وروسته د تنظيمي جګړو په دوران کې له بهرنيو قاچاقبرانو سره په سلا د کابل ملي موزيم چور او د تاريخ دغه زړه خونه تالا والا شوه د ولاياتو اکثره منقول او غېر منقول موزيمونه چور شول، څه مجسمې چې پاتې وې د هغوی يوه لويه برخه د طالبانو په دوره کې له منځه يووړل شوه د طالبانو تر ماتې وروسته د ملي موزيم ځينې غلا شوي آثار بېر ته هېواد ته راوړل شول او ځينې نور يې هم لا تراوسه په يو شمېر هېوادونو کې شته، چې د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت يې د ډيپلوماټيکو لارو څارنه کوي

د تخلص ټاکل

فضل قادر انډيوال /پېښور

په ادبي ډګر کې زياتره ليکوال د ځان لپاره د تخلص نوم غوره کوي، چې په ادبي بنډارونو کې په دغه خپل ټاکلي تخلص ياديږي د وخت په تېريدو سره دغه نوم دومره عام شي، چې په ځينو وختونو کې په اصلي نوم بيا څوک نه پيژندل کيږي د نړۍ د اديبانو او ليکوالو سربيره افغان اديبان، پوهان، او سياستوال د خپل ار (اصل) نوم سربيره تخلص هم ږدي دا وه لنډکۍ سريزه اوس به راشو د تخلص معنا ته او يو ځل به دغه ويی (لفظ) او کلمې ته لږځير شو تخلص عربي کلمه ده، چې په صرفي مصادرو کې د تفعل باب مصدر دی، لغوي مانا يې خالص کول او ځانګړي کول دي

په اصطلاح کې پور ته نغوته ور ته وشوه په او سمهال کې چې زمونږ ځوان کول د استعداد خاوند کيږي او طبعآد ځان لپاره تخلص غوره کوي، نو بايد ښه فکر وکړي، چې د نوښت له مخې ښکلی او تلپاتی تخلص ومومي او له ده څخه وړاندې د بل چا نه وي، ځکه، چې تخلص په دې دلالت کوي، چې دغه نوم د همدغه دی، چا چې د ځان لپاره غوره کړی دی اوس به د تخلص يو څو ډولونه دروپيژنو

۱ مرکب تخلص لکه رشيد افغان، علي صبا، اباسين يوسفزی او داسې نور

۲ قومي تخلص چې تخلص خپل قوم پورې وتړي لکه مومند، شينواری داودزی، خوږياڼی

۳ سيمه ييز تخلص د دغه تخلص نسبت يوې سيمې ته کيږي لکه کوټوال، حصارشاهيوال، رودوال، مزينه وال، حصارک وال، خوستوال،

پکتياوال

۴ کورنی تخلص دغه تخلص په يوې کورنۍ پورې ځانګړی وي، چې بيا په دغه کورنۍ کې چې څومره د استعداد خاوندان راځي نو نسبت يې همدغه کورنۍ ته کيږي لکه د مجدیدي، ګيلاني، او جيلاني، چې د مجددي نسبت مجددالف ثاني او د ګيلاني يا جيلاني نسبت شيخ عبدالقادر جيلاني ته کيږي

۵ پلار ته نسبت ځينې خلک د خپل پلار نوم د ځان لپاره تخلص وګرځوي او يواځې د زوی کلمه ورزياته کاندي، لکه ګلاب زوی او سرورزوی او کله د پلار نيمګړی نوم د ځان لپاره تخلص غوره کړي لکه صميم د صميم الله او نظامي د نظام الله څخه اخيستل شوی دی

۶ د خپل نوم جز ځينې وګړي د خپل اصلي نوم يوجز يا پوره برخه د ځان لپاره تخلص ګرځوي لکه افسر علي افسر، عابد الله عابد، سيد صابر شاه صابر او نجم الدين نجم

۷ ځينې بيا د خپل پلار تخلص ځان لپاره غوره کوي لکه ډاکټر خوشحال تسل، چې د خپل پلار محمد عارف تسل څخه يې تسل غوره کړي

۸ ځينې ليکوال د ځان لپاره تخلص په خپله غوره کوي چې بيا يې عام وګړي په خپل غوره کړي تخلص پيژني، چې دغه وګړي د فلانۍ کورنۍ څخه شمېرل کيږي لکه رفيع، زيار، صميم، شپون که له دوي څخه وروسته په دغه ادبي کورنيو کې هر څومره د استعداد ځوانان ډګر ته راځي، نو په همدغه تخلص به ياديږي، چې دې ډول تخلص ته شخصي تخلص هم ويل کيږي

۹ ځينې خلک بيا د خپلو قوميزو، سيمه ييزو، کورنيزو او شخصي تخلصونو څخه سرغړونه وکړي او د ځانونه لپاره نوي تخلصونه غوره کاندي، چې دوی ته بيا هم دغه ازادي شته، چې د ځان لپاره نوی تخلص غوره کړي خو بايد دومره فکر وکړي چې د بل چا په تخلصونو باندي تېرې ونه کړي او له نوښته کار واخلي

۱۰ يو بل صورت هم شته چې زه يې يادښت اړمن او لازمي بولم او دغه ناجايز صورت دی، چې هر څوک بايد ترې ځان وژغوري هغه دا چې ځينې خلک د ځينو مشهورو اشخاصو تخلص د ځانونو لپاره غوره کوي او يا په ځينو ورځپاڼو او جريدو کې چې يې د چا تخلص خوښ شي، نو د ځان لپاره يې وټاکي چې دغه ښه کار نه دی او زه يې

ښه نه انګيرم، ځکه په دې سره د ځينو مشهورو اشخاصو څخه ناوړه ګټه پور ته کيږي او د هغوی مشهورو او غيرو مشهورو شخصيت باندې هم يو ډول ناوړه اغيزې شيندي او په بهر کې به عام لوستوال دا ګومان کوي، چې دغه شخص د فلانۍ مشهورې کورنۍ څخه دی او په اصل کې به له هغې څخه نه وي اوسمهال د نورو تخلص کېښودل که مشهور وي او که نه، خو په ځان باندي کيښودل يې زيات دي او دغه دود زمونږ په اوسني ځوان کول کې ډير زيات عام شوي او په يو تخلص دومره ليکوالان ليدل کيږي چې خپل اصلي نوم ورسره ياد نه شي نو څوک يې نه پيژني

زه به يې د بيلګې په ډول د يو څو ليکوالو نومونه راواخلم او هيله من يم چې څوک راڅخه خپه نه شي

سيار

فضل الرحمن سيار، فياض الرحمن سيار، اسماعيل سيار، عطا الحق سيار، وجيهه سيار، ساکب سيار، نصير سيار

همدرد

رييس خان همدرد، تلاوت شاه همدرد، شفيق همدرد، شادمحمد همدرد، شاه محمد همدرد، شيرمحمد همدرد، شيرشاه همدرد، محمد عارف همدرد، همايون همدرد

سباوون

وحيدالله سباوون، قاضي سيد اختيارسباوون، اجمل سباوون، حميد سباوون

همکار

ګل ملا همکار، ابراهيم همکار، نورالله همکار

عادل

نورمحمد عادل، نيازمحمد عادل، لياقت عادل

مطمين

مولانا عبدالشکور مطمين، عبدالحی مطمين، نظر محمد مطمين

عابد

بازمحمد عابد، امتياز احمد عابد، مطيع الله عابد او بيا مطيع الله عابد، زمرک عابد عبدالمقيم عابد، فضل سبحان عابد

ما د زيار په نامه تخلص يوازې د ډاکټر مجاور احمد زيار پيژندو، چې د ډير پخوا راهيسې يې دغه نوم د ځان لپاره غوره کړی و خو اوس د ډاکټر عبدالخالق زيار او جان اغا زيار په نامه نور ليکوال دلته په پښتونخوا کې شته چې زما په اند کيدی شي، چې دغه تخلص يې د ډاکټر مجاور احمد زيار

ځخه اخیستی وي ،څکه چې نه ورسره د خپلولۍ څه رشته لري او حتا چې د سیمې یې هم نه دي ، زمونږ لیکوال او شاعران او بیا په ځانګړي ډول د استعداد خاوندانو ته ښایي ، چې د خیال او شعري نوښت سره سره په خپلو تخلصونو کې هم ښکلی او اساسي نوښت وکړي د مثال په ډول که تاسو په ځله کې ګلابونه نومي کتاب وګورئ ، هغوی ځوانانو د شعري نوښت سره یې په تخلص کې هم ښایسته په زړه پوري نوښت کړی ، چې د ستاینې وړ دي لکه اند ، پرتم ، پرهر ، څار ، ځواب ، رودوال ، او خوبن ، دغه پورتني ګرد جایز صور تونه دي چې لیکوال یا د استعداد خاوند کولی شي ،چې په دې رڼا کې د ځان لپاره تخلص غوره کړي

په پای کې هغه کسانو ته وړاندیز کوم د کومو کسانو چې مشران وي او یا یې کورنۍ د پخوا راهیسې یو تخلص غوره کړي وي او دنورو سره هم نامي وي ،نو کشران دې هغه تخلصونه ،چې تري پټ کړي یې وي بدل کړي او مشران دې پرې پاتې شي

❋❋❋

پاچا او عالم سړی

ژباړه: ذبیح شفق

یوه ورځ یو باچا پر لار روان و، یو عالم سړی یې ولید، چې په یوه لوړ ځای ناست دی او ژړا فریاد کوي

باچا ترې وپوښتل

ای ښاغلیه ولې ژاړې؟

عالم ځواب ورکړ

زه د خدای او د هغه د بندګانو ترمنځ سوله کوم، الله جل جلاله یې مني، خو د هغه بنده ګان یې نه مني

پاچا سر وخوځاوه او ترې روان شو

بله ورځ پاچا پر سفر روان و، د لارې په اوږدو کې د یوې ادیرې ترڅنګ تېرېده، هماغه عالم سړی یې ولید، چې په ادیره کې د قبرونو ترمنځ ناست دی او په ژړا فریاد یې رااخیستی دی

پاچا نږدې شو او پوښتنه یې ترې وکړه

ای ښاغلیه ولې ژاړې؟

عالم ځواب ورکړ

زه د الله جل جلاله او د هغه د بنده ګانو ترمنځ سوله کوم، خو دا ځل خبره اپوټه ده دا بنده ګان چې په قبرونو کې پراته دوی خو زما مینځګړ توب مني، خو الله جل جلاله یې نه مني هغه ورځ چې دوی ژوندي ول، زما خبره یې نه منله او د الله جل جلاله له حکمونو یې سرغړونه کوله، نن چې تر تورو خاورو لاندې شول، نن زاری فریاد کوي، خو الله ج یې نه مني

❋❋❋

د افغانستان د پښتنو کمزوري کول خطرناک دي

لیکوالې: هیلینا ملکیار او تانیه ګودسوزیان

ژباړه: بشیر ګواښ

په تیر سپتمبر کې افغان سیاست والو هغه وخت د افغانستان په پارلیماني انتخاباتو کې د درغلیوو خبرې شروع کړې چې د دې هیواد د انتخاباتو خپلواک کمیشن د رایې اچونې له زرو زیات مرکزونه وتړل، د رایو شل بکسونه یې ناقانونه او ۲۱ ټاکل شوي چارواکي یې نا اهله وګرځول که له یوې خوا د دې ټاکنو ناکامه کاندیدانو د درغلیوو په اړه لاریونونه پیل کړي، له بلې خوا په دې خبره ډیر لږ بحث شوی چې د یو شمیر لاملونو له امله پارلیمنټ ته ډیرو لږو پښتنو لاره موندلې دا په داسې حال کې ده چې د افغانستان پښتنو په هیواد کې له سلګونو کلونو راهیسې د واک ډیره برخه درلودلې .

د پښتنو په سیمو کې د یاغیانو له خوا د نوو خلکو د ګمارنو هڅو ته په کتنې سره ویلی شو چې دا ډیره خطرناکه خبره ده چې قومي انډول دې ونه ساتل شي او د پښتنو رول دې کم کړل شي ډیر شمیر پښتنو سیاست والو د افغانستان د انتخاباتو د کمیشن له خوا د پښتنو په سیمو کې د د رایې اچونې د مرکزونو د بندولو، د رایو د صندوقونو د ناقانونه او کاندیدانو د نا اهله ګرځولو پریکړې د اساسي قانون خلاف بللي .

د افغانستان د ټاکنو د قانون له مخې د انتخاباتو کمیسون باید د رایو شکمن بکسونه قرنطین او بیا د دغو بکسونو رایې د کاندیدانو په مخ کې وشمیرل شي خو د افغانستان د ټول ټاکنو

خپلواک کمیسون د رایو دیارلس میلیونه بکسونه باطل اعلان کړل په قصدي ډول د دې کار د ترسره کوونې له امله ډیر شمیر افغان حقوق پوهان د دې پارلیماني ټاکنو نتیجې ناقانونه ګڼي په کابل کې د ملګرو ملتونو او اروپایي اتحادیې استازو د ټاکنو پایلې منلي چې دا تمه ترې نه کیده افغان ولسمشر حامد کرزی اوس په یو عجیب حالت کې قرار لري که څه هم نوموړي په پارلیمنټ کې خپل ډیر ملګري ځای پر ځای کړي خو هغه د خپلو پښتنو ملاتړو د غصې سره مخ دی د ولسمشر کرزي له خوا ټاکل شوی د افغانستان لوی څارنوال محمد اسحق الکو هم د انتخاباتو د نتیجو په اړه شور جوړ کړی او ویلي یې دي چې نتیجې د پیسو دارو له خوا اخیستل شوي او پلورل شوي بل خوا ته د افغانستان د انتخاباتو د کمیشن مشر فضل احمد معنوي دا تورونه رد کړي او د ولسمشر کرزي د دفتر په بې ابیا ویلو سره یې هم د ټاکنو نتیجې له خپرولو ونه درولې .

فضل احمد معنوي د پنجشیر تاجک دی او د ولسمشر کرزي سره په تیرو ولسمشریزو ټاکنو کې د سیال کاندید عبدالله عبدالله ملګری دی معنوي په تیرو ولسمشریزو انتخاباتو کې د عبدالله عبدالله سره د یوې معاملې له مخې د انتخاباتو د کمیسون مشر وټاکل شو همداراز د عبدالله عبدالله د بدلون او امید په نامه تحریک چې ځان د حکومت اپوزیشن ګڼي ، یو بل غړي احمد ضیا رفعت ته د انتخاباتو د شکایاتو د کمیسون د پنځوو څخه د یو کمیشنر او وپاند په توګه یو قوي رول وروسپارل شو که څه هم دا تورونه لا ثابت شوي نه دي خو د معنوي په مشرۍ د افغانستان د انتخاباتو په کمیشن دا تور پورې دی چې د پښتنو په سیمو کې یې د یو سیاسي پلان له مخې د ناامنیوو د شتون په بانه د رایوو مرکزونه وتړل او د احمد ضیا رفعت په مشرۍ د انتخاباتو د شکایتونو کمیشن د پښتنو کاندیدانو لپاره اچول شوي په لسګونو زره رایې باطلې وګرځولې د بیلګې په توګه په غزني ولایت کې چې ډیر وګړي یې پښتانه دي یوولس کسان بریالي شوي چې ټول هزاره ګان دي او دا څکه چې په دې ولایت کې د پښتنو نهه ولسوالۍ ناامنه وګڼل شوي او هلته د رایو اچوونې مرکزونه بند کړل شول بله بیلګه د بغلان ولایت ده

چیرته چې د انتخاباتو کمیسون د امنیت د نه شتون په نامه د رایوو ډیر شمیر مرکزونه وتړل چې په دې ولایت کې یې د ټاکنو نتیجې په مهمه توګه بدلې کړلې او له بغلان څخه یوازې یو پښتون کاندید پارلیمان ته لار پیدا کړه .

په افغانستان کې هزاره ګان چې پخوا یې د اقلیتونو د لېسټ په آخري برخه کې ځای درلود، اوس د یو منظم سیاسي قوت په توګه راڅرګند شوي دوی په شمیر کې لږ دي او په خپلو ما ءنو کې هم په ډیرو خبرو سره سلا نه دي خو په ډیره ماهرانه توګه یې خپل کاندیدان پارلیمنټ ته ورننویستي .

تاجکانو د عبدالله په مشرۍ د بدلون او امید په نامه تحریک په ښه توګه د ځان په ګټه کارولی دا تحریک وایي چې نیږدې یو سل او دیرش غړي یې په پارلیماني ټاکنو کې بریالي شوي له بلې خوا پښتانه د یو موټي سیاسي مرکز په جوړولو نه دي بریالي شوي او بده یې لا دا چې پښتون ولسمشر حامد کرزي په ارادي توګه د پښتنو سیاسي مشران ، د هغوی په منځ کې د درځونو په جوړولو سره په دې خاطر کمزوري کړي چې خپل مقام وساتي .

داسې ښکاري چې نړیوالو چې د دې سیاسي خوځون لپاره په افغانستان کې په میلیونونو ډالر لګولي ، په دې بسنه کړې چې په دې هیواد کې یې د انتخاباتو کولو ته لار هواره کړه دوی باید په دې خبر وي که په افغانستان کې قومي ستونزې زیاتې شي نو افغانان به لا نور دردمن شي پښتانه داسې قوم دی چې زر عکس العمل نه ښئ خو چې که یې هم وښئ نو هغه بیا لکه د نوح د طوفان په شان وي که په افغانستان کې قومي شخړې زیاتیږي نو د دې کار پایله به داشي چې افغانستان به د نویمو کلونو په شان یوځل بیا د القاعده د غړو په مشرۍ په یو ناقانونه هیواد بدل شي امریکا، د دوی غربي اتحادیان او افغان سیاست وال باید پخپله دا غوره کړي چې آیا دوی په ریښتیا سره غواړي مشري وکړي او که نه ، غواړي د ناکامۍ په لور لاړ شي

په کابل کې د کونړ مېشتو ولسونو د یووالي د شورا له رییس او د خاص کونړ له اوسېدونکي

محترم انجنیر ګل اغا "حسني" سره مرکه

ادا‌ره

پوښتنه: محترم انجنیر ګل اغا "حسني" اورېدل کېږي، چې په دې وختونو کې تاسې په کابل کې د کونړ مېشتو ولسونو د یووالي شورا جوړه کړې ده، آیا کولای شئ ووایئ چې ددغه شورا د جوړېدو موخې څه دي؟

ځواب نحمده نصلی علی رسول الکریم اما بعد

د هرڅه نه مخکې زه خپل سلامونه او احترامات د ستوري مجلې کارکوونکیو، چلوونکیو او لوستونکیو ته وړاندې کوم او محترم خدای بخښلي ستوري صیب ته له الله ج له دربار څخه د جنت فردوس او کورنۍ ته یې د صبر جمیل غوښتنه کوم

تاسې پوهېږئ، چې د کونړونو ولایت یو سرحدي او غرنی ولایت دی، چې د افغانستان په شمال ختیځ کې موقیعت لري غرونه یې په ځنګلونو پوښلي دي او د قیمتي کاڼو او عناصرو لرونکي دي دا ولایت که له یوې خوا د نفوس په نسبت ډېره کمه زراعتي ځمکه لري، چې مقدار یې د شل زره هکتاره په حدودو کې تخمین شوی، له بلې خوا یې اوسېدونکي د علم او پوهې پلویان او ورونه قومونه یې د یووالي، وحدت او

ورور ګلوی غوښتونکي او خوښوونکي دي

له بده مرغه تېرو درې لسیزو جنګ جګړو کې یې نه دا چې مادي او معنوي تاوانونه وګالل، بلکې د ځان ځانی په مرض هم اخته شول د کلیو قومونو او قبیلو ترمنځ فاصلې زیاتې شوې، په دې اساس د کونړونو ولایت مربوطو مشرانو علماء کرامو متنفذینو، جهادي شخصیتونو او روڼ اندو دا وټپیله، چې د ټولو ستونزو د حل یواځینی لار وحدت او یووالی دی باید د ورونو قومونو د یووالي شورا جوړه کړي هغه و چې د ۱۳۸۸ م کال د عقرب په ۲۱مه نېټه د پنجشنبې په ورځ په کابل کې د افغانستان په نوین هوټل کې د کونړونو ولایت د اداري ۱۵ واحدونو څخه ۴۰۰ کسانو، چې د هر واحد اداري څخه ۲۰ کسان انتخابي او باقي ۱۰۰ کسانو د متنفیذنو مشرانو او وکیل صاحبانو په نوم ګډون وکړ، چې په نتیجه کې د انتخاباتو له لارې ۸۷ کسیزه مرکزي شورا جوړه او بیا د هغوی ترمنځ ازادانه، شفاف او بې طرفه انتخابات وشول، چې په نتیجه کې یو رییس، درې معاونین او منشي وټاکل شو

دا شورا ۱۸ کسیزه مدیره هئیت او د مالي تشکیلاتو ځوانانو ښځو او اړیکو کمیسونونه درلودونکي دي دا شورا به د کابل ښار په محدوداتو کې نه پاتې کېږي، بلکې وظیفه لري، چې د کونړونو ولایت مربوطه اوسېدونکیو سره خپلې رابطې کلکې او د موجوده ستونزو د حل لپاره ګډې هلې ځلې وکړي، ترڅو په دویم قدم کې د شرقي زون د یووالي او وحدت سبب وګرځي، چې په مجموعه کې د افغانستان ملي وحدت په ټینګښت کې اغېزمن رول ولوبوي

پوښتنه: په دې شورا کې کومو قومونو برخه اخیستې؟

ځواب په کابل کې د کونړونو ولایت مربوط ټول مېشت ورونه قومونه، پرته له کوم امتیاز په دې شورا کې برخه لري

پوښتنه: په تېرو درېو لسیزو کې د

کونړونو اوسېدونکیو ترمنځ ډېر قوي اختلافات موجود ول، چې د جانبینو ترمنځ یې واټن پیدا کړی و، آیا هغه واټن اوس صفر شوی دی که نه؟

ځواب هو الحمدالله، نږدې درې کاله مخکې چې کله ما د کونړونو ولایت ورونو قومونو د یووالي هلې ځلې پیل کړې، له هر کونړي سره به ما ولیدل، هغې به زه نور هم هڅولم او د خپل ملاتړ ډاډ به یې راکاوه مطلب دا چې د ټولو جهادي، سیاسي، تنظیمي او قومي شخصیتونو غوښتنه فقط او فقط د الله ج رضایت لاندې د کونړیانو وحدت او یووالی وو، دی او وي به

پوښتنه: د موجوده خپلمنځي اختلافاتو په اړه څه نظر لرې؟

ځواب په کابل کې کونړ مېشتو د یووالي شورا په دې هکله د علماء کرامو او متنفیذینو کمیسون جوړ کړی، چې د مدیره هئیت په مستقیمه همکاری به د هر ډول اختلافاتو د حل او مخنیوي لپاره کار کوي

پوښتنه: کونړیانو او هېوادوالو ته کوم پیغام لرې؟

ځواب د هرڅه نه مخکې باید ووایم، چې کونړ ولایت یعنې دسید جمال الدین افغان نابغه، د سید شمس الدین، سید بهاوالدین شاعر او لیکوال محترم ستوري صاحب ټاټوبی، د سولې او ثبات مرکز، د علم او تمدن ځانګو، د قیمتي کاڼو عناصرو او ځنګلونو د زړه راښکونکیو درو او منظرو د پاکې او صافې هوا او تل بهانده سیندونو لرونکې دی، چې د کونړیانو استعدادانو په روزلو کې مهم رول لوبوي په کونړیانو لازم دي، چې ددې ولایت د سمسورتیا، ابادی او سوکالی په خاطر د واقعي یووالی او وحدت لار خپله او د واحد، پرمختللي، مستقل، آزاد او په خپلو پښو ولاړ افغانستان لپاره هلې ځلې وکړي

***

له سندرغاړي "بېدار باچا" سره مرکه

مرکه کوونکی: سید نور

پوښتنه: بیدار باچا صاحب! که تر ټولو دمخه مینه والو ته ځان ورو پېژنئ، خوښ به شو.

ځواب په خندا منته کوم، زما نوم بیدار باچا، د پلار نوم مې محمد طالب او د لغمان ولایت د عمرزیو د کلي اوسېدونکی یم

پوښتنه: د موسیقی میدان کې مو کله قدم کېښود ؟

ځواب له موسیقی سره مې له پخوا راهیسې مینه او علاقه درلوده، لا په ښوونځي کې وم چې د ترانې له ګروپ سره مې کله کله ترانې زمزمه کولې او هم مې د شاه ولي استاذ سندرې اورېدلې، چې اخر پخپله هم ددې لارې مسافر شوم

پوښتنه: که په دې هکله ووایې، چې د موسیقی زده کړه مو له چا څخه کړې ده؟

ځواب د موسیقی زده کړه مې د استاد شاه ولي له ورور استاد ولي جان ساپي څخه کړې ده

پوښتنه: ستاسې عمر او زده کړې تر کومې کچې پورې دي؟

ځواب اوس دېرش کلن یم او تر نهم ټولګي مې زده کړې کړې دي

پوښتنه: تراوسه مو د موسیقی په میدان کې کوم ایوارډ حاصل کړی او که نه؟

ځواب هو، بې شمېره انعامات مې

اخیستي دي

پوښتنه: تراوسه مو یوازې پښتو سندرې ویلي او که په نورو ژبو دې هم سندرې ویلي دي؟.

ځواب موږه پخپله د پښتو سندرې وایو، ځکه زموږ خپل کلتور دی کله کله فارسي هم وایو

پوښتنه: له چا سره مو غبرګې سندرې ویلي او که نه؟

ځواب هو، د پېښور له اوسېدونکي سندرغاړي "شمس" سره مې ټیپې کړي، همدا راز له سید محمد کاکا او سمیرا ناز سره مې هم غبرګې مسرې ویلي دي

پوښتنه: تاسې له کوم ډول سندرو سره علاقه لرئ، ولسي سندرو سره که کلاسیکو سره؟

ځواب موږه د خلکو د ذوق پر بنسټ هر ډول سندرې وایو، څوک چې څه غواړي، هغه وایو

پوښتنه: په سبزۍ او مېوه کې مو څه شی خوښېږي؟

ځواب په سبزۍ کې مې فاصله خوښېږي او په مېوو کې مې "آم" ډېر خوښېږي

پوښتنه: که د ستوري مجلې لوستونکیو ته کوم پیغام لرئ، نو ویلای یې شئ.

ځواب پیغام مې د افغان بچو ته دا دی، چې خپل سبقونه ووایي او تعلیم وکړي او د ستوري مجلې ادارې ته مې دا پیغام دی، چې هر چېرته چې پښتانه هنرمندان وي، باید غږ یې له مینه والو سره د مجلې له لارې یوځای کړي او د هغوی پیغامونه نشر کړي

سید نور په اخره کې له تاسو څخه مننه کوم، چې خپل نظر مو خپلو مینه والو ته څرګند کړ

باچا له تاسې څخه هم مننه، چې زموږ غږ مو مینه والو ته وسپاره

دعـــا

محمد اسرار اتل

مونږه الله تـه تـل زاري کـړې ده
وطنـه ستا د سـر لـوړۍ لپاره
چمنـه ستا د رنګینـۍ لپاره
دا جنتـي خـاوره ابـاده غـواړو
یـو د پښتو بـل د سیالۍ لپاره

دا د حجـرو او جومـاتونو وطـن
د محبـت د اذانونـو وطـن
د ننګ نـاموس د غېرتونـو تـاریخ
دا د پېـرو او د عمرونـو وطـن

خوشحاله غواړو زنده باد یې غواړو
د لـر او بـر د خوشـحالۍ لپاره
د مینـه نـاکې وروروڵـۍ لپاره
د امن ناکې خوشحالۍ لپاره

د کوچنیانو لپاره د سپورت ګټې

عاېشه أغا میاخېل

په لومړني عمر کې ډېر حرکت د ښه صحت ضامن دی. په اوسني وخت کې په تعلیم یافته او هوښیارو کورنیو کې د پخوا په څېر ډېر ښه تربیت کېږي او په ښه توګه سرته رسي، نه یوازې دا چې له کوچني سره زیاته مینه کېږي، ښه لباس او ښه خوراک ورته ورکول کېږي، بلکې مور و پلار د کوچنیانو په اړه ډېر ښه معلومات هم لري او هغوی نه یوازې دا چې کوچني دبدن صحت، بلکې د هغه د جذباتي او رواني صحت ته هم ډېره پاملرنه کوي. د نني ژوند د تېرولو دا لار په انساني صحت او)Fitness(بده اغېزه کوي. موږ خراب ډول خوراکونه کوو او خپل وجود له ژوند سره عادي کوو، دا چې ددې نړۍ زغل په کم عمرۍ سره نه کېږي، نو ځکه په کوچنیانو ددې اثر ډېر زیات برېښي، خود حېرانتیا خبره دا ده چې Fitness په دې منظم عصر کې دا هرڅه کېږي، خو د Fitness لېوالتوب یوازې په لویانو کې دی او هغه هم په ټولو لویانو کې نشته، نو ځکه اوسنیو کوچنیانو ته د Fitness زمینې ډېرې کمې دي. پرته له مکتب او په هغه ځایونو کې، چې دسپورت ساعت موجود وي او یا د سپورت مسابقې کېږي، کوچنیان چې څومره وړوکی وي، د بدني مشغولا چانس ورته کم په لاس ورځي او ددې عمده لامل د ډېرو وړوکو او یا لویو کورنیو دی.

په ښارونو کې دلوبځای نشتوالی او یا د مور، پلار د پاملرنې نه غېر کوچنیان بهر ته نه پرېښودل، ددې سبب کېږي چې کوچنیان سپورت ونه کړای شي. د پوهانو له نظره که چېرې مور، پلار د خپلو بچو خوښي او انکشاف ته ډېره پاملرنه او وخت ورکړي او د خپلو کوچنیانو د صحت په

اړه په پوره ډول فکر وکړي، نو په کوچنیانو کې د ښه صحت شعور او اماده ګي پیدا کېدای شي.

د پوهانو په باور اوس تنکي-کوچنیان زیات حرکت نه کوي، د هغې لامل دا دی چې موږ کوچني ته له اړتیا نه زیاتې جامې اغوندو، په پیمپرو کې یې رابند کړو او زانګو ته یې واچوو، له همدغه کبله هغوی ته د خوځېدو او حرکت کولو موقع په ګرانه په لاس ورځي او چې څنګه کوچنی په ژړا شي، سمدستي یې په غېږه کې رااوچت کړو او څنګه چې کوچنی تولیدل او ګرځېدل زده کړي، نو بیا یې مور د پاکوالي په فکر کې شو او په ځمکه یې تولیدو ته نه پرېږدو او کله چې کوچنی ګرځېدل پیل کړي، نو بیا مور د هغه لپاره چې وګرځي او ورزش وکړي، د آزاد ځای هېڅ فکر نه کوو. دا عادت فکر او طریقه غلطه ده، ځکه چې کوچنی یو ژوندی حقیقت دی، هغه د خپلو حسونو په کارولو سره هرڅه زده کولای شي او په لومړني عمر کې څو زیاتره حرکات د ښه صحت ضمانت ورکوي او د بدن غړي، چې یې زیات حرکت کوي، نو هغه ډېر پیاوړي کېږي او سیده کېږي او فطرت یې تازه جوړېږي.

مور، پلار له پکار دي، چې هغه کوچني ته د جامو بدلولو پر مهال هم لږ ورزش ورکړي، په کلیوالو سیمو کې له لامبا وراندې کوچني ته مالش کول ډېر مهم دي او د ښار مېندو ته هم بویه چې کوچنی د لامبا نه وړاندې مالش کړي. ورزشونه ډېر اسان دي او ټولو نه هم یکې د کوچني د پښو او لاسو حرکت دی. د کوچني دواړه لاسونه ونیسئ او خواره یې کړئ او بیا یې سینې ته راوړئ او دا عمل څلور پنځه ځله وکړئ. دې سره د کوچني د سږي غړي خلاصېږي او پټو ته د خوړېدو زمینه برابرېږي او همدغه رنګ یې اوږې هم له راټیټېدو نه خلاصېږي.

د متو د خوځولو سره اوږې پیاوړې کېږي او په دې ورزش کې د کوچني یو مټ د هغه د سر نه پورته کړئ او بل سیده کړئ او د بغل خوا ته نږدې یې یوسئ، دا ورزش څلور ځله ورکړئ او دواړو لاسونو ته په وار وار سره حرکت ورکړئ. همدا شان سایکل چلول یو ډېر ښه ورزش دی، ځکه چې په دې کې د کوچني پنډۍ او پښې هر لور ته حرکت کوي. د کوچني د عمر زیاتېدو سره مور و پلار ته بویه، چې د کوچني د مهمو حسونو د راپارولو کوښښ وکاندي، خپلې مخې ته یې لوبو ته پرېږد او په خپله ورسره په ځمکه کېني او خپل لور ته کوچنی متوجه کړي.

کله چې کوچنی دوه کلن شي او په کور کې منډې رامنډې وهي، هغه وخت کوچني ته ګرانه لوبه کور پکار دي، ځکه چې دا عمر د منډو، توپ نیولو او اوچتولو

دی. خیال ساتئ چې د کوچنیانو پاملرنه ډېر د کم وخت لپاره په یو شي متمرکزه وي، نو ځکه دلوبې وخت لس یا پینځلسدقیقو پورې پکار دی. ستاسو موخه دې یوازې دا وي، چې کوچنی دې هره ورځ یو ساعت حرکت وکړي، منډې تررړې دي ووهي او روغ دې وي. که چېرې کوچني ته دغه شان د ورزش موقع په لاس ورنه شي، نو د کوچني په جسماني او جذباتي توګه صحت خرابېږي. له دوو نه تر څلورو کالو عمر د کوچني لپاره لاندیني ورزشونه هم دي، له دې سره د کوچني توان او د کېناستو او پاځېدو ګرځېدو طریقې سمېږي. له دې نه غېر سترۍ والی هم ورسره لرې کېږي او ذهني فشار یې هم کمېږي.

ښه دا ده چې مور او پلار ورسره په ځمکه کېني او له کوچنیانو سره ورزش وکړي. د کوچني مور او پلار په ورزش لېدو سره ورزش ډېر زر یادوي او ددې بله ګټه دا ده، چې د وخت په تېرېدو سره کوچنی په ذهني توګه مور او پلار ته ډېر نږدې کېږي. تاسو خپله ورزشي لوبه په خپله هم جوړولای شئ. دبېلګې په توګه یو خوا بل خوا ګرځېدل، ټوپونه وهل او... څو فکر کوئ، چې کوچنی له کوم ورزش نه خوند اخلي، نو همغه وربانديې وکړئ. ګوندې هغه به نور ورزش کول پرېږدي. که چېرې کوچنی د لوبې یا ورزش پر هال تېي شي، ډېر خپګان ورسره مه ښکاره کوئ، کوچنی ستاسو له فکر نه ډېر کلک وي، نو ځکه په غورځېدو یې ډېره اندېښنه مه کوئ.

کوچني ته د خپلې خوښې د ورزش انتخاب ورکړئ، ښه به دا وي چې هغه په بېلابېلو ورزشونو او لوبو باندې پوه کړئ او بیا یې په خپله خوښه پرېږدئ. د شپږو نه تر اوو کلونو عمر نه مخکې په کوچني مسابقه یا په ټیمونو وېشلو لوبه مه کوئ، ځکه چې په دې عمر کې کوچنی دلوبو په طریقو سم نه پوهېږي.

یوه بله خبره هغه دا چې کوچنی ډېر زر سترۍ کېږي، ځکه چې د کوچني پټې وړې وي، که چېرې هغه د خپل ستړیا خبرې وکاندي، نو په لوبه جاري ساتلو یې کله هم مه مجبوروئ او که چېرې له دې امله وایي، چې اوسنۍ لوبه یې نه خوښه، نو تاسو له بویه چې د کوچني د خوښې بله لوبه پیل کړئ. خپلو کوچنیانو د ژوند په زغل کې د لومړي درس ورکولو لپاره د کوم Fitness ضرورت دی، چې تاسو کوم وخت مصرفوئ، هغه ډېر سودمند دی نو یوازې دا چې هغه د ژوند په زغل کې شروع د غښتلي او صحتمند بدن سره کوي، بلکې په راتلونکي ژوند کې به هم د ورزش او د Fitness خیال په خپله ساتي.

* * *

د مېره او مېرمنې ترمنځ مشکلات او د حل لارې يې

زاهد جلالي

الله جل جلاله انسانان مختلف پيدا کړي دي، هم په رنګ، هم په خوی او هم په اخلاقو او هم په انساني روش کې، چې يو له دې اختلافاتو څخه د مېره او ښځې ترمنځ مشکلات دي، چې دا اختلافات کله ناکله داسې مرحلې ته رسېږي، چې يا به ښځه او مېړه سره جدا کېږي او يا به هم په ډېر بدحالت کې خپل ژوند سرته رسوي، چې بې له شکه دا اختلافات هم حل لري

زموږ په افغاني ټولنه کې د طلاق مسئله دومره عادي نه ده او داسې حالتونه لږ پېښېږي، چې ښځه او مېړه سره جدا شي او يو له بله طلاق واخلي، يعنې موږ بايد دا مسايل او اختلافات ډېر جدي ونګڼو، ځکه که دا اختلافات له منځه لاړ نشي، له يوې خوا خو به د دو ژوند هسې تېر شي او له بلې خوا ددې اختلاف ضرر به ټولنې ته هم ورسېږي، يعنې دا اختلاف په اولادونو بده اغېزه کوي

که ماشوم په خبره هم ونه پوهېږي، د مور او پلار ترمنځ شخړه درک کوي او منفي اغېزه پرې کوي او دا يې په فکر کې پاتې کېږي که هر څومره مشکلات جدي وي، بايد اولادونه پرې ونه پوهول شي او په ډېره چټکتيا سره بايد له منځه لاړ شي

ددې مشکلاتو د له منځه ولو لپاره بايد لومړی مېړه او ښځه سره کېني او مشکلات دې له منځه يوسي، چې دا کار څو ګټې لري

- د ماشوم رواني حالت په خپل حال پاتې کېږي

- د اولادونو په زړه کې د مور او پلار ښه څېره پاتې کېږي او مينې ته يې کوم ضرر نه رسېږي

د مشکل ښه حلېدل او د جنجال د اوږدېدو او له بدو پايلو څخه يې مخنيوی کوي

ددې لپاره چې مشکل په لنډه موده کې له اولادونو څخه پټ حل شي، بايد ځينې څيزونه په پام کې ولرو او په ځينو لارښوونو عمل وشي

کله چې له يوه لوري څخه ناوړه او غلط کار وشي، بايد بې له ځنډه په خپلې غلطۍ اعتراف وشي او له مقابل لوري ښښنه وغوښتل شي، چې دا کار د اختلاف د ختمولو لپاره اساسي لارښوونه ده

د مېره او ښځې ترمنځ ضد هم ډېر بد وي او ناوړه پايلې لري، چې ځان ترې بايد وساتل شي

د مېره او ښځې ترمنځ خپګان هم بايد اوږد نشي، له يوې شپې څخه زيات اوږد نشي د يوه او بل ناوړه کارونه بايد تحمل شي

درېيم کس ته بايد د مداخلې اجازه ورکړل شي، ترڅو د دوی مشکل حل کړي او دا کس بايد يا اروا پوه ډاکتر وي او يا د زوجينو مور او پلار وي

پاتې دې نه وي، چې د دوی د مشکلاتو د حل لپاره ځينې احاديث هم شته دي، چې کولای شي دداسې مشکلاتو د منځ ته راتلو مخه ونيسي، لکه چې حضرت محمد صلی الله عليه وسلم فرمايي "لا تغضب" يعنې مه په غوسه کېږه او همدارنګه وايي "من کان يؤمن بالله واليوم الاخر فليقل خيرا اوليصمت" ژباړه څوک چې پر خدای او د قيامت پر ورځ ايمان لري، يا دې ښه څه ووايي او يا دې چوپ (غلی) کېني او داسې نور احاديث هم شته، چې ددې مشکلاتو په حلولو کې له موږ سره مرسته کولای شي

په پای کې درته د يو جليل القدر صحابي يوه کيسه کوم، چې تر ډېره کولای شي زموږ کورني مشکلات له منځه يوسي، چې هغه کيسه داسې ده

د ابودر داء طريقه ابو درداء رضي الله عنه وايي، چې ما ددې لپاره چې په کور کې هېڅ کوم مشکل سره مخ نشو او له جنجالونو بې غمه شو، يوه طريقه وکاروله، چې هغه داسې وه ما مې ښځې ته وويل، که چېرته زه غوسه کېدم، ته به غلې کېنې او څه به نه وايې او کله که ته غوسه کېدې، زه به غلی کېنم او څه به نه وايم

موږ ته هم ښايي، چې د پورتنۍ طريقې په څېر په خپلو منځ کې يوه طريقه وټاکو، چې کورنی ژوند او د کورنۍ غړي مو هوسا و خوشحاله وي

***

د نوښار ملنګ

محمد نعمان دوست /کابل

د تصوف درسي ساعت و، د دې مضمون استاد ستر عالم مرحوم سيد تقويم الحق کاکاخېل و صنف ته راننوت، خو مخکې له دې چې ليکچر پيل کړي، خبره په زيارتونو او ملنګانو شروع شوه

بحث ډېر تود شو او هر چا په دې اړه خپل اورېدلي او ليدلي شيان کاکاخېل صاحب سره، شريکول او پوښتنې يې ترې کولې

استاد هم د سترګو ليدلې يوه کيسه پيل کړه په نوښار کې د يوه مشهور زيارت يو ملنګ په خپله خونه کې ناڅاپي مړ شوی و، د دې ملنګ خونې ته زه هم له يوې ډلې سره لاړم، چې جنازه يې پورته کړو او په دې اړه پلټنه وکړو

کاکاخېل صاحب ويل چې کله مو د ملنګ خونه وپلټله، يو شمېر البمونه په کې وو، هغه کې د ښځو بلا ډېر بربنډ عکسونه وو او ځينو عکسونو کې ملنګ هم له دغو بربنډو مېرمنو سره په بېلابېلو بې شرمه حالاتو کې ښکارېده

کاکاخېل صاحب ويل، موږ دا ټول عکسونه راټول کړل او بيا مو په پټه وسوځول

استاد د دې پوښتنې په ځواب کې، چې ولې يې دا کار وکړ؟ وويل (کم عقلو) دا ښځې خو د بل وطن نه وې، د همدې علاقې وې او که عکسونه يې خلکو ليدلي وی، نو يوه لويه فتنه به برپا شوې وه

د کاکاخېل صاحب دغه تکل له نږدې ۱۶-۱۷ کلونو وروسته يو ځل بيا

ځکه راياد شو، چې د رازونو افشا کوونکې وېبپاڼې ويکي ليکس (WikiLeaks) درېيم ځل لپاره ځينې محرم اسناد خپاره کړل

په دغو اسنادو کې زموږ د جهاد او مقاومت د ټيکه دارانو له ډلې څخه هم د يو شخص، چې کورنی يې بلا تشبيه (عشره مبشره) ګڼل کېږي، راز هم رسوا شوی دی

عشره مبشره تشبيه ورته ځکه راغله، چې د احمد ضياء مسعود د ورور احمدشاه مسعود د تلين په ياده غونډه کې يوه جهادي رهبر ويلي و، چې دې به له مسعود سره جنت کې ګوري

ويکي ليکس دا ځل د احمد ضياء مسعود له يو راز نه هم پرده پورته کړې ده، دغه شخص د ولسمشر حامد کرزي په لومړۍ دوره کې لومړی مرستيال او له ټولو مطمئن شخص و

ويکي ليکس ليکي، چې مسعود دوبۍ کې له ۵۲ ميليونه ډالرو سره، چې په يوه بکس کې اچولي و، ګير شو

د سرچينې په حواله، د متحده عربي اماراتو د نشه يي توکيو پر وړاندې د مبارزې ادارې د څارګريو ځواکونو له خوا دغه ډالر کشف او ترلاسه شول

خو ويکي ليکس په خپل تازه راپور کې ويلي، چې د امريکا د سفارت په وساطت دغه پيسې بېرته مسعود ته ورکړل شوې

مسعود، له داسې يوه هېواده په دومره کچه ډالر وړل، چې د ولس نيمايي برخه يې د فقر تر کرښې لاندې ژوند کوي او په وچه ډوډۍ نه دي ماړه

د نوښار ملنګ او زموږ د جهاد او مقاومت ټيکه داران يو شان دي، دوی تل د جهاد او مقاومت خبرې کوي، خو د پردې شاته په خپلو عيشونو کې ډوب دي

خو دلته يو تفاوت شته او هغه دا چې، د نوښار خلکو کې دومره متره وه، چې له خپل ناموس نه د دفاع په خاطر راپورته شي او د وينو لښتي وبهوي

خو دلته دا وېره نشته، دلته يواځې دغه خبرې په الفاظو کې دي چې وطن ناموس دی، خو په دغه ناموس څوک غيرت نه کوي، لوټ او تالان يې پرې ګډ دی

څوک يې بچي وژني،
څوک يې شتمني لوټوي او
څوک يې ...!!!

د چاغوالي او د بدن د سلامتیا لپاره د پام وړ ټکي

په نړۍ کې او بیا په ځانګړې توګه په پرمختللیو هېوادونو کې اوس وخت د ډېرې خلکو لویه ستونزه دا ده، چې چاغ شوي دي او دوی له دغې بلا څخه د خلاصون لپاره ډېر کوښښ او هڅه کوي، خو لار ترې ورکه وي

زموږ په هېواد کې خو لا چاغوالی دومره زیات شوی نه دی، چې د ستونزې په سترګه دې ورته کتل شي له دې سره سره پېغلې و ښځې ډېرې لېواله وي، ترڅو خپل بدن په ښه تناسب کې وساتي، نو دوی له چاغوالي څخه ډېره کرکه کوي او ترې وېرېږي دا دی په دې لیکنه کې هغو ټکو ته اشاره شوې ده، چې دوی یې باید په پام کې ونیسي

له چاغوالي څخه ځان ساتل په دې سره نشي، چې له یوې مخې دې څوک له خوړو څخه خوله بنده کړي او یا دې له هر راز خوړو څخه خپله ګېډه ډکه کړي د سالم او غښتلي ژوند راز په دې کې دی، چې باید ټول هغه توکي په خوړو کې واخیستل شي، کوم چې بدن ورته اړتیا لري او له هغو توکیو او مواو څخه ډډه وشي، چې بدن ته زیان رسوي

د ښې پاېلو د ترلاسه کولو لپاره لاندې (۱۱) ټکي د پام وړ دي

۱ په خپل خوراک کې باید تل سبزي، مېوې، غلې دانې او اوبلن خواړه ولرئ

۲ هغه کسان، چې بدن یې چاغ دی، هغوی باید په خپل خوراک او څښاک کې تل کوښښ وکړي، چې طبیعي تریو (تروش) شیان تر خولې کړي په دې ډله کې د لېمو لویه، سرکه او نور تریوې (تروشي) مېوې او بوټي وکاروي

۳ د زړه د بې حالۍ لپاره کولی شي، چې یوه اندازه شات (عسل)، تازه شنه مرچ او زنجبیل په خپلو خوړو کې تر خولې کړي په کار ده،.چې اوسپنه او طبیعي ب کمپلیکس ویټامینونه هم وخوري

۴ پاتې شوي خواړه، سړه شوې کنسروا، د چرګ پوستکی او نور غوړېسن خواړه ونه خوري

۵ کله چې د چرګ یا د بل کوم حیوان غوښه د پخولو لپاره پاکوئ نو باید امرومرو ترې غدې او اضافه وازدې لرې کړي

۶ کوښښ وکړئ، چې له نباتي پروټینونو څخه ګټه پورته کړئ، یانې په خپلو خوړو کې غوښه کمه کړئ

۷ څومره چې کولای شئ او امکان ولري ساړه څښاک لکه کوکاکولا، فانټا، سپرایټ، ډیو او داسې نور ونه څښئ

۸ کله غواړئ چې چاغوالی مو له منځه ولاړ شي، نو په خوراکي موادو کې په لومړي ګام کې له غوړو او بیا په دویم ګام کې له خوږو شیانو څخه په بشپړه توګه ډډه وکړئ او که بدن مو متوازن وي، نو بیا کولای شئ چې په خپلو خوړو کې پورته دواړه توکي په خپله اندازه وخورئ، یانې هر شی چې له خپلې کچې واوړي، نو په زیان تمامېږي

۹ ډېرې چای چې په بازارونو کې پیدا او پلورل کېږي، هغه په خپل ترکیب کې مضر کیمیاوي مواد لري، چ بدن ته زیان رسوي ددې لپاره چې موږ وکولای شو چای وازمویو، نو دا کار دومره ستونزمن نه دی هغه داسې کېږي که په یوه ګیلاس کې چای واچوو او د نیم ساعت لپاره یې پرېږدو، په کراره کراره به د چای په سر باندې پوټکي پوټکي شیان رابرسېره شي او بیا چې وګورو، نو د ګیلاس د چایو رنګ په هم اوښتی وي، نو دا په دې مانا چې په دې چایو کې نور مواد ګډ دي، چې د انسان بدن ته زیان رسوي

۱۰ د چایو په هکله به دومره زیاته کړم، چې شین چای هم د چاغوالي په کمولو کې خپل اغېز لري په څېړنو کې معلومه شوې ده، چې شین چای د سرطان ضد مواد هم په خپل ترکیب کې لري، چې باید په نظر کې یې ولرو

۱۱ ددې لپاره چې چاغوالی راکم شوی وي، نو په کار ده چې د ورځې او یا هم د شپې له مخې په زیاته اندازه فزیکي فعالیت ترسره ش، ترڅو ذخیره شوي غوړ (شحم) په مصرف ورسېږي څومره چې کېدلی شي هومره باید کوښښ وکړو، چې بدني روزنې (سپورټ) او یا هم یواځې پلي ګرځېدو ته وخت بېل کړو

څنګه کولای شئ خپله مېرمن خوشحاله وساتئ؟

نجیب الله پیمان

له معنوي پلوه په یوه کورنۍ کې د ښځې موقف د کورنۍ تر نورو غړیو اوچت دی او دغه قشر ته پاملرنه په یوه کورنۍ کې د خوښۍ او امن فضا رامنځته کوي په یوه کورنۍ کې د ښځې او خاوند ترمېنځ د ښه ژوند تېرولو په موخه باید لاندې ټکي په پام کې ونیول شي

۱ یو نارینه وړاندې تر دې چې خپل ګډ ژوند پیل کړي، باید د خپل ژوند ملګرې د هغو خصوصیاتو له مخې انتخاب کړي، چې دی یې هیله لري نه دا چې مور او پلار ته ووایي چې له هغې جینۍ سره واده کوم چې تاسو راته خوښه کړې، خو په راتلونکې کې په خپله خوښه بل واده کوم دا کار ددې لامل ګرځي، چې یو څو د دوه ځوانانو د ژوند خوښۍ په اوبو لاهو کېږي او له بل لوري یوه معصومې جینۍ د بدبختۍ او بې ځایه دودونو ښکار کېږي

۲ له خپلې مېرمنې سره په خوښۍ او غم کې ځان شریک وګڼئ

۳ د اړتیا وړ توکي یې په ټاکلي وخت او د هغې له خوښې سره سم ورته برابر کړئ

۴ خپلوانو او دوستانو ته یې متقابل احترام ولرئ

۵ هڅه وکړئ څو خپلې موخې او اهداف په زور ورباندې تحمیل نه کړئ

۶ د هغو لماتو د کارولو نه ډډه وکړئ، چې د هغې د ناراحتۍ لامل ګرځي

۷ د یوه رښتیني دوست په توګه رفتار ورسره کوئ

۸ د ژوند رازونه مه ترې پټوئ

۹ ژور درک ترې ولرئ

۱۰ د قهر په وړاندې یې له صبر او حوصلې نه کار واخلئ

۱۱ هېڅکله یې د نورو په وړاندې توهین مه کوئ

۱۲ کله چې په یوه کار مصروفه وي، په لوړ اواز غږ مه ورته کوئ او هغه کار په خپله وکړئ

۱۳ د ناروغۍ پر مهال مرسته ورسره وکړئ

۱۴ د ستونزمنو کارونو د ترسره کولو پر مهال یې مه نا امیده کوئ

۱۵ ښځه یوه عاطفه لرونکې موجود ده، عاطفه یې تر پښو لاندې مه کوئ

۱۶ د استعداد او کارونو ستاینه یې کوئ

۱۷ په خوشحالۍ یې خوښ او په غم یې غمجن اوسئ

۱۸ اعتماد د ژوند یو مهم رکن دی، باید یو پر بل اعتماد ولرئ

۱۹ نیوکې مو په ډېر صمیمیت ورسره شریکې کړئ

۲۰ په ټوکو هم ورته "زه بله ښځه کوم" مه وایه، ځکه زړه یې ماتېږي

د کونړ د غرونو بازه

عارف خان همدرد

شاعري یوه الهي تحفه ده، چې په نړۍ کې ډېرو کمو خلکو ته په نصیب کېږي، چې عقل هم ددې الهي تحفې درک نه شي معلومولی

شاعر د ژوند له تماشو سره سره د خپل ذات په آئینه کې د کتو هنر هم لري، نو ځکه یې کله په شونډو موسکا او کله فریادونه وي، د وخت غمونه یې ژړوي، نو دغه هنر خاوند خپل قلم راپورته کړي، کله د ځان، کله د جهان او کله د جانان د دردونکیو کیسو لپاره د الفاظو لټون کوي

زه شاعر د معاشرې انځورګر او خبریال بولم او هنرمند ورته نطاق ګڼم، ځکه د شاعر هره خبره که د شعر په ژبه وي او که د نثر، له پند او هنر څخه خالي نه وي زما په خیال د شاعر ژبه ډېره خوږه وي او په مېنو خلکو داسې لګېږي، لکه څوک چې په زخمي زړه د ملهم پټۍ ږدي

زه چې نن د چا په هنر څه لیکم، دغه مینه ناک او عزت ناک انسان د تعریف محتاج نه دی، دی د خپل هنر په زور د هر چا په زړه کې ځای لري، دده د قلم او ژبې خوږوالي ته د هوا مرغان هم سلام کوي

تاسو (لوستونکیو) به پوه شوي یاست، چې د دومره خبرو او د هنر انځورګر څوک د کېدی شي؟ ښکاره خبره ده، دغه ځوان شاعر، د ننګونو، ښکلو شنو سردرو او مست سیند لرونکي ولایت (کونړ) د جګو غرونو شاهین "اباسین سیلاب" دی، چې په ډېره تنکۍ ځوانۍ کې یې د مینې تنور ته غاړه ورکړې، خو د خپلې مینې ډېر ګیله من ښکاري او د خپل زړه خبرې څه داسې څرګندوي

چې په غم دې ژړېدمه هغه زه وم

ګران ملګري اباسین سیلاب راته د شاعرۍ په دنیا کې داسې ښکاري لکه چې د عمر ډېره برخه یې په کړاونو او تکلیفونو کې تېره کړې وي او د خپل

دردېدلي ژوند ډېره برخه يې د يار مينې ته وربښلې، خو په مينه کې د زخمونو راغونډېدل د مينې لپاره مرګ دی او چې مينه مړه شي، نو د ژوند ټول مقصد مينه له ځان سره يوسي

ما چې د ښاغلي اباسين سيلاب صيب شاعري وکته، نو په دې پوه شوم، چې د سيلاب کار او روزګار مينه ده او که د مينې په حقيقت څوک پوهېږي، نو يواځې شاعر پوهېږي، ځکه خو ښاغلی سيلاب د خپل زړه د ټکور په خاطر داسې وايي

ګرانه ده زړګيه مينه ګرانه ده
چادرته ويلي چې اسانه ده

مه کوه زړګيه داسې مه کوه
لاخو مې د زړه جونګړه ورانه ده

هسې د ناوې لاندې مې شپه شوله
څه وکړمه تېښته له بارانه ده

د سيلاب صيب نوره شاعري هم خوندوره ده او د شعر ډېرې برخې يې سندريزه بڼه لري، زه ښاغلي سيلاب ته ددغې شعري ټولګې مبارکي وايم، د قلم وينه يې د تل لپاره تازه غواړم او لاس په دعا يم، چې د ژوند په ټولو چارو کې بريالی اوسي او هغه مينه، چې دې يې غوښتونککی دی، ور په نصيب شي

***

دا دې څنګه زمانه کې راپيدا کړم؟

شاه سعود

په ښارونو کې، په کلو کې، کوڅو کې
هديرې دي د قبرونو نه وېرېږم
د ورځپاڼو عبارت لوستلی نشم
زر يې کېږدم د خبرونو نه وېرېږم

هر سړي ته بل د شک په نظر ګوري
په انسان باندې يقين چا سره نشته
څوک يوه دعا هم نه غواړي د مينې
او که وغواړي "آمين" چا سره نشته

هر انسان د بل انسان د وينو تږی
هر سړی د بل سړي د سر قاتل دی
د ملت او د مذهب خبره نه ده
ژوند له حقه منکر شوی دی، باطل دی

دا دې څنګه زمانه کې راپيدا کړم
هر طرفته يو وحشت په خلکو خور دی
د الفت او محبت خبرې نشته
يو تر بله بس نفرت په خلکو خور دی

هغه خلک چې استازي وو د مينې
د تاريخ په کتابونو کې پراته دي
مزارونه يې روښانه مشالونه
لا تراوسه ګلابونو کې پراته دي

خلک ځي او ځادرونه غوړوي پرې
خو په لارو يې قدم اخيستی نشي
تږي، تږي ترېنه بېرته راواپس شي
وچو شونډو له ترې نم اخيستی نشي

د صاحب شاه صابر کليات چاپ شو

ستوری مجله ټولو شاعرانو او د شعر مينه والو ته زېری ورکوي، چې د پښتونخوا د نامتو او خوږ ژبي شاعر ارواښاد صاحب شاه صابر کليات اوس اوس د دانش خپرندويې ټولنې له خوا د ۱۰۰۰ ټوکو په شمېر، په ښاپسته صحافت او ښکلې پوښتې له چاپه راوتي دي، چې د چاپ زيار يې ذبيح شفق ترسره کړی

ددې کليات ځانګړنه دا ده، چې دانش خپرندويې ټولنې دا د ارواښاد له کورنۍ سره د مرستې په نيت خپور کړی دی، نو ځکه موږ هم له خپلو لوستونکيو څخه هيله لرو، چې نوموړی کليات واخلي او د ارواښاد له کورنۍ سره څه ناڅه مرسته وکړي

د ستوري مجلې اداره دانش خپرندويې ټولنې ته مبارکي ورکوي، چې د لومړي ځل لپاره يې يو نوی کار وکړ

مينه وال کولای شي، چې نوموړی کليات د لرې او برې پښتونخوا له هر کتابپلورنځي څخه ترلاسه کړي

د ستوري استازي

کابل	استاد عبدالظاهر شکېب
ننګرهار	شفيع الله تاند
کونړ	نعمت الله کرياب
اسمار	طارق سالارزی
لغمان	امين الدين
باجوړ	سيد اغا مياخېل
پېښور	ذبيح شفق
جرمني	نسيم ستوری

پته:

د کونړ ولايت، د خاص کونړ ولسوالي، د تنر کلی طلايي بانډه، د ستوري د خپروني اداره

کوټوال: 0772931465
حيات 0774322484
کوچوان 0772935377

***

ستوری مجله د هېچا د ليکنې ننګه نه کوي، هرليکوال ته بويه، چې د خپلې ليکنې سپيناوی پخپله وکړي
ستوری مجله به هغه ليکنې نه خپروي، چې اسلام، هېواد او ملي يووالي ته په زيان تمامېږي

***

خپلواکه، ادبي او کولتوري خپرونه

*****

د امتياز څښتن / زمه وار: د خاص کونړ ادبي او کولتوري ټولنه

مسئوول مدير: عرفان اللّٰه کوټوال مرستيال: هدايت اللّٰه حيات

کتنپلاوی: بصير بيدار ستوری، محمد داود صديقي، عصمت اللّٰه ملنګ، فضل الهادي عاصم، ميرسلام مجاور، ګلرنګ کوچوان

سلاکاره ډله: څېړنيار وجيه اللّٰه شپون، څېړندوی عبدالقيوم زاهد مشواڼی، شفيع اللّٰه تاند
همکار غړي: رحيم اللّٰه خان، داود شاه داود، صادق فقير، رضوان الله شپون

د " ستوري " استازي:

کابل: عبدالظاهر شکيب ننګرهار: شفيع الله تاند
کونړ: نعمت الله کرياب اسمار: طارق سلارزی
لغمان: امين الدين باجوړ: سيداغا مياخيل پېښور: ذبيح شفق
جرمني : نسيم ستوری